

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการอ่าน
 - 1.1 การอ่านเชิงวิเคราะห์
 - 1.2 การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการทำแผนการจัดการเรียนรู้
 - 2.1 การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.2 การเรียนเป็นคู่
 - 2.3 การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ
 - 2.4 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
3. เอกสารที่เกี่ยวกับทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้
4. เอกสารที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่าน

การอ่านเชิงวิเคราะห์

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ตามลำดับดังนี้

ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์

ประเทิน มหาจันทร์ (2530, หน้า 173) ให้ความหมายว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ คือ การคิดอย่างรอบคอบ โดยใช้วิจารณญาณอย่างลึกซึ้ง แต่เป็นการคิดที่มีต่อเรื่องราวที่ได้อ่านจากหนังสือผู้อ่าน

บันลือ พุกชะวัน (2545, หน้า 42) กล่าวไว้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการอ่านเพื่อหาคำตอบ แบบไตร่ตรอง พิเคราะห์หาส่วนที่ดี ส่วนที่เป็นประโยชน์แล้วนำส่วนที่ดีไปใช้ประโยชน์อ่านเพื่อจัดลำดับเหตุการณ์ เช่น การอ่านนิทานหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น อ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ เช่น อ่านประโยคแล้วเข้าใจความหมายจับประเด็นสำคัญได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 3) ให้ความหมายไว้ว่า ในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ผู้อ่านจะต้องจำแนกแยกแยะได้ว่ารูปแบบของงานประพันธ์ที่อ่านนั้นเป็นอะไร เช่น เป็นนิทาน บทละคร นิยาย เรื่องสั้น บทร้อยกรอง บทความ ฯลฯ พิจารณาว่าเนื้อหาประกอบด้วยอะไรบ้าง โดยแยกเนื้อเรื่องออกเป็นส่วน ๆ ให้เห็นว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร พิจารณาให้ละเอียด วิเคราะห์ทัศนคติของผู้แต่งเพื่อให้ทราบจุดมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังผ่านทางภาษาและถ้อยคำที่ใช้

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อ ค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547, หน้า 24-25) กล่าวว่า การอ่านกับการคิดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การอ่านเริ่มต้นที่สายตารับรู้สัญลักษณ์ แต่การคิดจะเริ่มตั้งแต่การแปลความของสัญลักษณ์ที่สายตารับรู้แล้วส่งยังไปสมองเพื่อแปลความหมาย ด้วยเหตุผลนี้จึงกล่าวได้ว่า เมื่อมีการอ่านเกิดขึ้นก็จะมี การคิดตามมา ดังนั้นทันทีที่บุคคลเริ่มต้นอ่านก็จะเริ่มต้นคิดควบคู่กับการอ่านทันที

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์หมายถึง ความสามารถในการประเมินสิ่งของหรือจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อ่านโดยคิดอย่างรอบคอบ และใช้วิจรรณญาณ

ความสำคัญของการอ่านเชิงวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 9) กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์มีความสำคัญใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น เช่น การอ่านเชิงวิเคราะห์ข้อความ คำกล่าวอ้างต่าง ๆ โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้ออ้างและข้อสรุป หลักฐานที่นำมากล่าวอ้าง จะช่วยให้เราค้นพบความถูกต้องหรือผิดพลาดของข้ออ้างนั้น การอ่านเชิงวิเคราะห์ข่าว เพื่อให้ทราบเบื้องหน้า เบื้องหลังของเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้น การอ่านเชิงวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในแง่มุมต่าง ๆ

ชวาล แพรัตกุล (2520, หน้า 259) กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นสมรรถภาพสมองที่สำคัญมากของมนุษย์ มีคุณค่าต่อชีวิตโดยตรง และเป็นที่ยอมรับของการศึกษาทุกระดับชั้น และกล่าวว่าบุคคลที่ไม่เคยถูกฝึกฝนความคิดชนิดนี้จะรับรู้เรื่องราวต่างๆ เท่าที่ตาเห็นและตามที่ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัสเท่านั้น แล้วก็จะหยุดอยู่เพียงแค่นั้นด้วย นั่นคือจะเห็นแต่สีสรร ทรวดทรงและ

พื้นที่ผิวภายนอกของเรื่องเพียงประการเดียวเท่านั้น ไม่มีปัญญาและไร้ความสามารถที่จะมองเรื่องนั้น ให้ทะลุลงไปในเรื่องหา สาระแก่นแท้ของจริงที่ซ่อนอยู่นั้นได้เลย

ประเทิน มหาจันทร์ (2530, หน้า 173-174) สรุปความจำเป็นในการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ไว้ ดังนี้

1. ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านสื่อสารมวลชนมีมาก การรับข่าวสารจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณให้รอบคอบ เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. ความก้าวหน้าทางการโฆษณาขายสินค้ามีมากจนคนส่วนใหญ่หลงเชื่อ ในคำโฆษณา การใช้ความคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ จะช่วยให้การตัดสินใจซื้อสินค้าเป็นไปอย่างถูกต้อง
3. เนื่องจากลัทธิการปกครองในปัจจุบันมีหลายลัทธิ แต่ละลัทธิก็พยายามโฆษณาชวนเชื่อ โดยใช้หลักจิตวิทยาต่างๆ อย่างกว้างขวาง การใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ จะช่วยให้การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อลัทธิใดเป็นไปอย่างถูกต้อง
4. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และวิถีทางของประชาธิปไตยนั้น ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยเหตุนี้การอ่านพินิจพิเคราะห์ก็ดี การคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ก็ดี จึงมีความจำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย
5. ปัจจุบันตำราต่างๆ มีมาก การเรียนรู้ของคนในยุคปัจจุบัน จึงมิได้ยึดอยู่กับตำราเพียงเล่มเดียว หากต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาจากตำราหลายเล่ม หลายผู้เขียน ด้วยเหตุผลนี้ การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์จึงมีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 39) กล่าวไว้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ช่วยให้เราเข้าใจข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นไปเป็นมาของเหตุการณ์ต่างๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง สืบหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ปรากฏ ช่วยให้ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ ขณะเดียวกันช่วยให้เราไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเดียว ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกตหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์มีความสำคัญในการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี วิทยาการ และการสื่อสารที่ทันสมัย การอ่านเชิงวิเคราะห์ยังทำให้ผู้อ่านสามารถเลือกข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อตนเอง และต่อสังคม

หลักการสร้างคำถามประเมินการอ่านเชิงวิเคราะห์

ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของมนุษย์แสดงออกได้หลายทาง โดยมีเครื่องมือหลายชนิดที่ใช้ในการวัด ตามแต่จุดประสงค์ของการวัดในการเรียนรู้ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างนิยมใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ วัดและประเมินผลความสามารถของนักเรียน ฉะนั้นแบบทดสอบจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือค้นคว้า พัฒนาความสามารถของนักเรียน การอ่านเชิงวิเคราะห์ก็เช่นเดียวกัน การจะฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในด้านนี้ได้นั้นจะต้องฝึกให้รู้จักคิดและให้ตอบคำถามชนิดนี้เท่านั้น

ชวาล แพ้วตกุล (2520, หน้า 259-320) แบ่งชนิดการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชนิดดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ คำถามชนิดนี้ต้องการให้ค้นหาลักษณะที่เด่นชัดของเรื่อง แบ่งการวิเคราะห์ชนิดนี้ออกเป็น 3 ชนิดคือ

1.1 คำถามวิเคราะห์ชนิดเป็นความสามารถขั้นต้นในการวิเคราะห์ เป็นคำถามที่ให้นักเรียนแจกแจง บอกชนิด ลักษณะ ประเภท ของข้อความ เรื่องราว วัตถุประสงค์ สิ่งของ เหตุการณ์ และการกระทำต่างๆ ตามกฎเกณฑ์และหลักการใหม่ที่กำหนดให้ดังตัวอย่าง

คำถาม : การทดลองนี้มีลักษณะใด

คำตอบ : เชื้อได้ นำส่งสัย ยังไม่รัดกุม กำกวม เป็นต้น

1.2 คำถามวิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นคำถามที่ให้ค้นหาสาระและแก่นสารของเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ เช่น ให้จับความสำคัญที่เป็นเนื้อหาสาระและแก่นสารของเรื่องราวให้วิเคราะห์ผลลัพธ์ผลสรุป ความเด่นที่มีคุณค่า และความต้องการที่ไร้สาระ หรือสิ่งที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและโดยอ้อม ต่อเรื่องนั้นทางใดทางหนึ่ง เป็นต้น คำถามชนิดนี้เป็นที่ต้องการของการศึกษาทุกระดับ เพราะต้องการทราบว่านักเรียนสามารถจับจุดความสำคัญของเรื่องนั้นๆ ได้หรือไม่ หรือมีความสามารถที่จะค้นหาสิ่งนี้ได้ดีเพียงใดดังตัวอย่าง

คำถาม : ข้อความนี้กล่าวถึงสิ่งใดสำคัญที่สุด

คำตอบ : ความเพียร ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความอดทน เป็นต้น

1.3 คำถามวิเคราะห์เลศนัย เป็นคำถามที่ฝึกให้เป็นคนที่มีไหวพริบ รู้ทันคนและเหตุการณ์ดังตัวอย่าง

คำถาม : เรื่องนี้แฝงคติใดไว้

คำตอบ : ความเสียสละ ความกรุณา ความรัก ความกตัญญู เป็นต้น

2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ชนิดนี้เป็นการค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญใดๆ ของเรื่องราวและสิ่งต่างๆ เพื่อให้รู้ว่าอะไรเกี่ยวข้องกับสิ่งใด แบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ตามกัน ได้แก่ สิ่งของสองสิ่งขึ้นไปที่เปลี่ยนแปลงและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ มาตั้งเป็นกฎเกณฑ์หรือกำหนดแนวโน้มการทลายลงหน้า เมื่อเขียนคำถามให้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ตามกันของเรื่องใดๆ มักใช้สำนวนว่า

คำกล่าวใดสอดคล้องเรื่องนี้

สิ่งใดจะเกิดตามมาเป็นต้น

2.2 ความสัมพันธ์กลับกันได้แก่ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจำนวนและขนาดตรงข้ามกันเพื่อถามความสัมพันธ์แบบกลับกันมักจะเขียนถามว่า

สิ่งใดแย้งกับเรื่องนี้

ข้อเท็จจริงใดไม่สมเหตุสมผลเป็นต้น

2.3 ไม่มีความสัมพันธ์กัน เป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์ใดเกี่ยวข้องกันและกันเลยเมื่อถามแบบไม่มีความสัมพันธ์กันมักจะเขียนถามว่า

สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

เรื่องใดไม่สอดคล้องกันเรื่องนี้

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนย่อย เป็นการหาความเกี่ยวข้องระหว่างส่วนย่อยๆ ด้วยกันเองในแง่มุมต่างๆ เช่น

โคลงบาทที่ 2 เกี่ยวข้องกันเช่นไรกับบาทแรก

ตอนนี้เกี่ยวข้องกับเช่นไรกับตอนที่ 2 เป็นต้น

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด เป็นการถามความสัมพันธ์ระหว่างตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้น กับเนื้อความทั้งหมด มักจะเขียนถามว่าโคลงบาทที่ 3 เกี่ยวข้องกับโคลงทั้งบทเช่นไร เป็นต้น

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างหลายๆ ส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด คำถามชนิดนี้ต้องการให้ค้นหาว่ามีส่วนย่อยใดบ้างและสิ่งใดบ้างที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเช่น

ฝนเกิดจากอิทธิพลของสามสิ่งใดประกอบกัน

การออกของพืชชนิดนี้ขึ้นอยู่กับอะไร เป็นต้น

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องกับเรื่อง เป็นคำถามที่ให้ค้นหาหาความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องราวทั้งหมด 2 เรื่อง หรือมากกว่า โดยจะถามให้พิจารณาในแง่ของความสอดคล้อง

ขัดแย้ง หรือไม่เกี่ยวข้องกันก็ได้ เช่น ใจความของเรื่องนี้คล้ายกับ (ขัดแย้ง หรือตรงกันข้ามกัน) นิทานเรื่องใด เป็นต้น

2.8 การถามแบบกลับ เป็นคำถามที่ให้ออกตำแหน่งของความสัมพันธ์ทั้ง 7 ลักษณะข้างต้นว่าอยู่ตรงส่วนไหนของเรื่องนั้นๆ เช่น

ตอนใดที่กล่าวถึงสาเหตุของเรื่องนี้

ข้อความใดสนับสนุนผลสรุปนี้ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์หาหลักการ

การวิเคราะห์หาหลักการคือ การค้นหาโครงสร้างและระบบของวัตถุสิ่งของ เรื่องราว และการกระทำต่างๆ วิธีค้นหาหลักการของเรื่องราวและสิ่งสำเร็จรูปใดๆ จะต้องเริ่มด้วยการแยกสิ่งสำเร็จรูปนั้นออกเป็นส่วนย่อยๆ เสียก่อน เพื่อตรวจดูว่าส่วนย่อยเหล่านั้นต่างเกี่ยวข้องกับพาดพิงอาศัยสัมพันธ์อย่างไร เมื่อรู้แล้วก็สามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่องนั้นได้ ว่าการที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกัน หรือเกาะกลุ่มกันเป็นเรื่องเป็นระบบอยู่ได้ ก็เพราะมีกฎเกณฑ์ หรือหลักการใดเป็นตัวควบคุม ซึ่งก็คือ คำถามวิเคราะห์หลักการนั่นเอง ฉะนั้นการค้นหาหลักการจึงต้องอาศัยความสามารถทั้งการวิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์รูปแบบการวิเคราะห์ หลักการแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 คำถามวิเคราะห์โครงสร้าง แยกตามลักษณะของสิ่งสำเร็จรูป คือ

3.1.1 ถ้าเป็นวัตถุสิ่งของจะถามถึงลักษณะของวิธีรวมตัวของส่วนประกอบย่อยๆ เชื่อมโยงยึดเหนี่ยวเป็นอันเดียวกัน ไม่ใช่ถามถึงรูปพรรณสัณฐานหรือส่วนประกอบของภายนอกของสิ่งนั้น

3.1.2 ถ้าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ จะถามถึงโครงสร้างของการจัดระบบงาน การลำดับขั้นตอนก่อนหลัง รูปแบบและวิธีผสมส่วนย่อยๆ เข้าด้วยกัน เช่น

คำถาม : สังคมไทยโบราณ (ครอบครัว) ยกย่องบุคคลประเภทใด

คำตอบ : ผู้อาวุโส เป็นต้น

3.2 คำถามวิเคราะห์หลักการ หลักการคือ ความจริง แม่บทที่บันดลเรื่องราวและการกระทำต่างๆ ยึดถือเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยปกติข้อความและการกระทำใดๆ มักไม่กล่าวถึงหลักการของเรื่องนั้นกันตรงๆ เลย แต่ก็อาจจับแฉะนั้น กฎที่เรื่องนั้นนำมาอ้างอิงและกล่าวบ่อยๆ ก็พอจะจับหลักการได้ แง่มุมที่ควรถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักการได้แก่ ถามถึงคติ ทศนะวิธี และหลักการที่ใช้ในการดำเนินงาน ถามให้วิจารณ์ผลสรุป วัตถุประสงค์ เหตุผลและความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น ดังตัวอย่าง

คำถาม : การกระทำนี้แสดงว่าผู้นั้นยึดถือคติใด

คำตอบ : ถือเงินเป็นพระเจ้า ถือความรักเป็นใหญ่

การเตรียมฝึกอ่านเชิงวิเคราะห์วิจารณ์

วิบูล โสภวงศ์ (2527, หน้า 1376-1386) กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ต้องอาศัยความเข้าใจเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นก่อนที่จะอ่านเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ผู้อ่านจะต้องอ่านหนังสือนั้นหรือข้อความนั้นให้จบหนึ่งเที่ยวก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วๆ ไป เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านนั้น ต่อจากนั้นจึงเริ่มอ่านอย่างพิเคราะห์วิเคราะห์ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้คือ

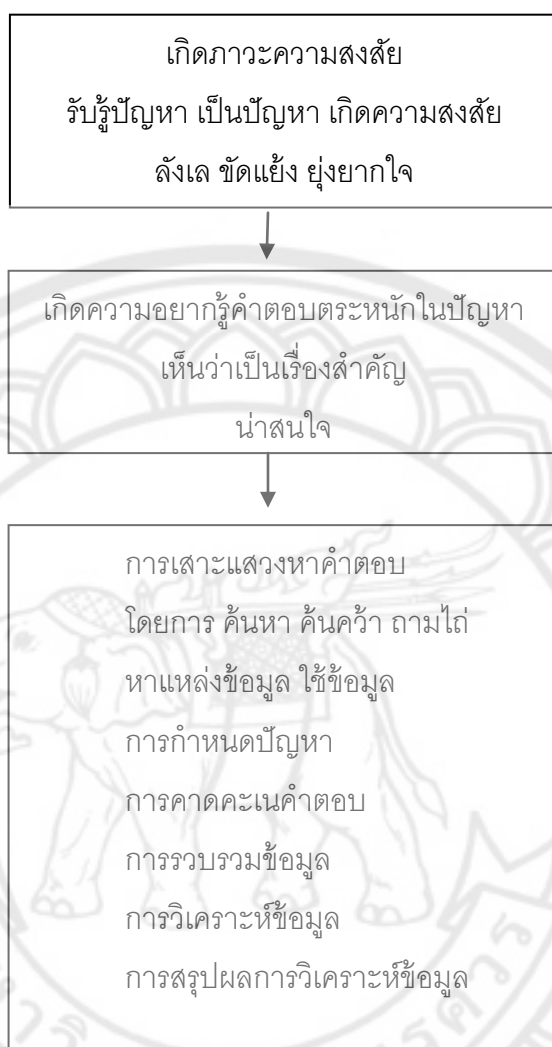
1. พิจารณาวิธีการนำเสนอของผู้เขียนว่าใช้วิธีเสนออย่างไรตรงไปตรงมา หรือใช้วิธีเปรียบเทียบหรือสร้างเรื่องขึ้น
2. สามารถจำแนกได้ว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง และส่วนใดเป็นข้อคิดเห็น
3. เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนว่าผู้เขียนต้องการจะส่งสารมาถึงผู้อ่าน เช่น ต้องการท้วงติงโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูงให้ปฏิบัติตาม เสนอปัญหา แนะนำวิธีปฏิบัติ เสนอความคิดเห็น

นอกจากนี้ต้องทำความรู้จักรูปแบบของงานเขียนนั้นๆ พิจารณาด้านรูปแบบเนื้อหาว่ามีความกลมกลืนกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาถี่ถ้วนแล้วจะสามารถบอกจุดประสงค์ของผู้เขียนในการนำเสนอเรื่องนั้นๆ และสามารถวิเคราะห์ห้บทอ่านนั้นๆ ได้ สามารถบอกได้ว่าข้อเสนอหรือสมมุติฐานที่ผู้เขียนใช้นั้นถูกต้องหรือไม่

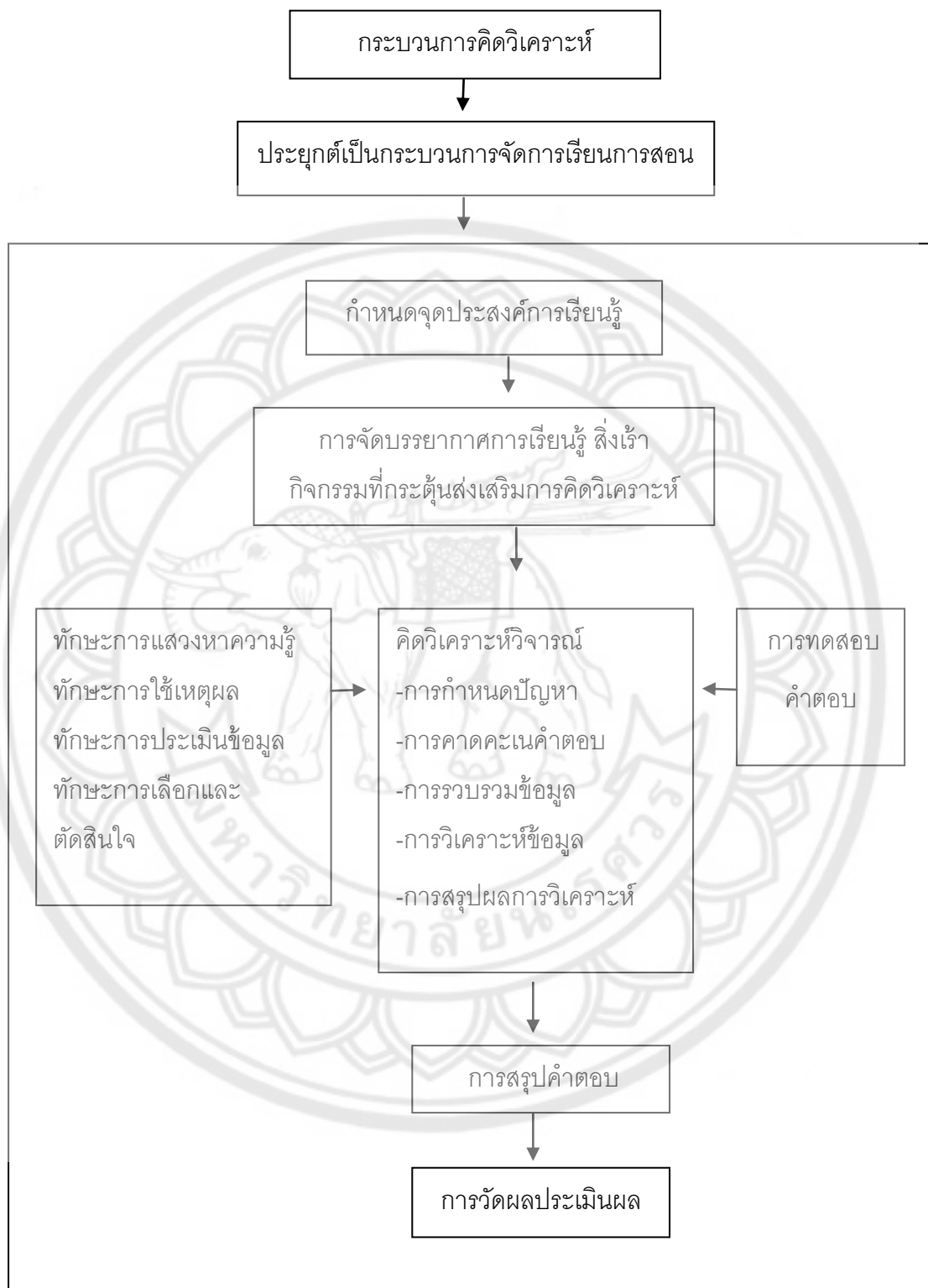
คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้อ่านเชิงวิเคราะห์คือ การเป็นผู้มีประสบการณ์มากประสบการณ์นั้นเป็นสิ่งที่สะสมไว้ได้จากการอ่าน การฟัง การพิจารณาสິงต่างๆ ที่ได้ผ่านพบ ผู้ที่มีประสบการณ์มากจะสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเข้ากับเรื่องที่อ่าน สามารถใช้ประสบการณ์เดิมเข้ามาช่วยเพิ่มความเข้าใจ และช่วยวิเคราะห์ รวมทั้งช่วยแสดงความเห็นในเชิงประเมินค่าได้ด้วย

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542, หน้า 97-99) ได้กล่าวถึง กระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งเป็นแนวทางในการนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนคิดวิจารณ์ไว้ดังนี้

ภาพ 1 กระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ภาพ 2 กระบวนการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

แผนการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ข้างต้น เป็นการสังเคราะห์วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ที่นักการศึกษาได้กล่าวอธิบายไว้ว่า

1. การสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์สามารถสอนได้ การจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงวัย ความรู้ความสามารถ ความสนใจ วุฒิภาวะผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตร

2. การสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ แยกออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ การสอนหรือการฝึกทักษะเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์โดยใช้กระบวนการเรียนการสอน

3. กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ สรุปได้เป็น 2 ลักษณะคือ สอนด้วยกระบวนการประเมินข้อมูลสำหรับตัดสินใจ และสอนด้วยกระบวนการแก้ปัญหา

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ดังกล่าว แจกแจงเป็นสาระสำคัญที่จะนำเสนอในรูปแบบฝึกทักษะดังนี้

1. สาระความรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์
2. สาระความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจำแนกเป็นการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โดยกระบวนการประเมินข้อมูล การสอนทักษะการคิดวิเคราะห์โดยกระบวนการแก้ปัญหา และการวัดและประเมินผลการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. การสอนทักษะที่เกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการใช้เหตุผล ทักษะการประเมินข้อมูล และทักษะการเลือกตัดสินใจ

ดังที่กล่าวมา การอ่านที่สัมฤทธิ์ผลนั้น ผู้อ่านจะต้องสามารถคิดร่วมกับผู้เขียนกล่าวคือสามารถเข้าใจได้ว่า การที่ผู้เขียน เขียนเช่นนั้น เขาหมายถึงอะไร หรือต้องการจะเสนอความคิดเกี่ยวกับอะไร ผู้อ่านจะเชื่อหรือไม่ก็ย่อมเป็นสิทธิของผู้อ่าน แต่จะต้องรับรู้ว่าคุณเขียนนั้นคิดอย่างไรเสียก่อน ปัญหาในการอ่านที่เกิดขึ้นเนื่องๆ เนื่องจากผู้อ่านและผู้เขียนเข้าใจไม่ตรงกัน ผู้อ่านจำเป็นต้องรับรู้ความคิดของผู้เขียนเสียก่อน ส่วนจะเห็นด้วยหรือไม่อาจแสดงความคิดเห็นด้วยประกอบด้วยเหตุผลที่หลังได้ การรับรู้ความคิดของผู้เขียนนั้น บางครั้งอาจรับรู้ได้ง่ายและรับได้เต็มที่หากผู้เขียนเขียนอย่างตรงไปตรงมา มิได้มีความแฝงใดๆ ซ่อนเร้นอยู่ แต่บางครั้งผู้อ่านก็อาจรับรู้ความคิดของผู้เขียนไปอีกทาง หรือรับความคิดนั้นได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากตีความไม่ถูกต้องหรือตีความได้ไม่ครบถ้วน

สรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์วิจารณ์นอกจากจะต้องอ่านอย่างละเอียด พินิจพิเคราะห์ระมัดระวังทั้งความหมายตรง และความหมายแฝงแล้วผู้อ่านยังต้องพยายามสะสมประสบการณ์

ต่างๆ นั่นคือ ต้องพยายามอ่านมากๆ นั่นเอง ข้อที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษอีกประการหนึ่งคือ การใช้ภาษาของผู้เขียน นั่นคือเมื่ออ่านเรื่องที่คุณเขียนแสดงความคิดเห็นต่างๆ นั้น ผู้อ่านควรจะต้องพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกันเสียก่อน แล้วจึงพิจารณาว่าข้อคิดเห็นนั้น น่าเชื่อถือเพียงใด ด้วยการตั้งคำถามเฉพาะประเด็นขึ้นว่า เราเห็นด้วยกับประเด็นนั้นๆ หรือไม่ ถ้าเห็นด้วยเป็นเพราะเหตุใด และถ้าไม่เห็นด้วยเป็นเพราะเหตุใด ควรชี้แจงเหตุผลให้ชัดเจน

การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้รายงานได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

ความหมายการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

กรมวิชาการ (2539 ก, หน้า 1) ให้ความหมาย การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางคือ การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

อึ้ง บั้วศรี (2542, หน้า 18) กล่าวว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางคือ กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ใดๆ ที่นักเรียนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิหน้าที่ของนักเรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรมและจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างเป็นระบบ และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องเน้นประโยชน์สูงสุดของนักเรียนเป็นสำคัญ

ธนู ฤทธิกุล (2542, หน้า 42) ให้ความหมายของการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญว่า เป็นการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนได้คิดค้น สร้างและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

นวลจิตต์ เขาวีรดิพงษ์ (2542, หน้า 16) กล่าวว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ คือ การสอนโดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับปรัชญาเบื้องต้นของการจัดการศึกษาว่า ต้องจัดให้นักเรียนได้พัฒนาครบทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
กรมวิชาการ (2539, หน้า 1) ได้กำหนดหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้น
นักเรียนเป็นศูนย์กลางไว้ ดังนี้

1. ให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง

- 1.1 แสวงหาข้อมูล
- 1.2 ศึกษาทำความเข้าใจ
- 1.3 คิดวิเคราะห์
- 1.4 ตีความ
- 1.5 แปลความ
- 1.6 สร้างความหมายแก่ตนเอง
- 1.7 สังเคราะห์ข้อมูล

2. ให้นักเรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3. ให้นักเรียนปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล
ความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงาน/ข้อความรู้ที่สรุปได้

5. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ธนู ฤทธิกุล (2542, หน้า 43) กล่าวว่าเพื่อให้ การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผล การจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ควรยึดหลักการดังนี้

1. การเรียนเป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นนักเรียนจึงมีบทบาท
รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว
ประสบการณ์ ความรู้ของแต่ละบุคคลถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงช่วยให้นักเรียนจดจำและ
สามารถใช้การเรียนนั้นเกิดประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้นมีส่วนช่วย
ให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

4. การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญหากนักเรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่อง
นั้นแล้วจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และหาคำตอบต่างๆ ที่ตนต้องการ

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่นักเรียนคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ 5 ประการดังกล่าว นำไปสู่หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียน ดังนี้

1. ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้นักเรียนมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุย ปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3. ยึดการค้นพบตนเองเป็นวิธีการสำคัญ การเรียนรู้โดยผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น นักเรียนมักจะจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อนักเรียน และเกิดความคงทนของการเรียนรู้

4. เน้นกระบวนการควบคุมไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่ที่จะมุ่งถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายามติดตามผลการปฏิบัติของนักเรียน

ขั้นตอนของการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

สุพล วงสินธ์ (2542, หน้า 42) กล่าวถึงขั้นตอนของการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. ช้่นนำ สร้าง/กระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียน
2. ช้่นกิจกรรม จัดกิจกรรมตามหลักการเพื่อให้นักเรียนได้
 - 2.1 สร้างความรู้ด้วยตนเอง
 - 2.2 มีปฏิสัมพันธ์
 - 2.3 มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
 - 2.5 นำความรู้ไปใช้

3. ชั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลจากกิจกรรม

3.1 วิเคราะห์ อภิปรายผลงานและข้อความที่สรุปได้จากกิจกรรม

3.2 วิเคราะห์ อภิปรายกระบวนการเรียนรู้

4. ชั้นสรุป/ประเมินผล สรุปประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การสอนภาษาไทยที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

จิรพร วัฒนวิทย์กิจ (2543, หน้า 41-42) กล่าวว่า การสอนภาษาไทยที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางต้องพัฒนาสมองของเด็กทั้งสองซีก คือพัฒนาทั้งสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาให้กับเด็กพร้อมๆ กันไป ควรมีการพัฒนาด้านภาษา ศิลป์ คำนวณ ฝึกให้เด็กทำเป็น คิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น ฝึกให้เด็กเสาะแสวงหาความรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม จึงจะได้คนมีคุณภาพ เน้นให้เด็กได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้มากที่สุด ข้อสำคัญของการสอนภาษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องเน้นเรื่องการพัฒนาความคิดเพื่อการสื่อสาร สมรรถภาพวิชาภาษาไทยที่ต้องพัฒนาได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจทางภาษาไทย การสอนภาษาไทยแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อ่านและสามารถแยกแยะวิเคราะห์ได้ใช้วิธีแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เด็กจึงมีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งมากกว่าที่ครูจะเป็นผู้บอก

2. ความสามารถในการฟัง ฝึกให้นักเรียนรู้จักฟังแล้ววิเคราะห์ จดบันทึกจากการฟังจะเป็นพื้นฐานการเรียนขั้นสูงๆ แล้วนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างมาก การฟังจึงจำเป็นต้องนำมาจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก อาจจะมีฟังนิทาน บทความ สารคดี ความรู้ ความบันเทิง ฟังการอภิปรายฝึกให้นักเรียนได้ฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ จึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ความสามารถในการอ่านในใจ การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางนักเรียนต้องได้ปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องในการอ่านจึงได้ติดเป็นนิสัย ฟังแล้วสามารถบันทึกจากการอ่านในใจได้ จับใจความได้ แยกแยะวิเคราะห์ เมื่อมีข้อสงสัยสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ โดยมีต้องให้ใครมาคอยบอกหรืออธิบาย ช่วยตัวเองได้ตลอดเวลา อ่านแล้วต้องรู้แนวคิด ข้อคิดเตือนใจของเรื่องี่อ่านได้

4. ความสามารถในการอ่านออกเสียง การสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ต้องฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติกรอ่านจนเกิดทักษะ การอ่านบทร้อยกรอง อ่านข่าว อ่านบทความ อ่านประกาศ โฆษณา การอ่านนิทาน อ่านวรรณคดี นักเรียนต้องได้รับการฝึกจนเกิดทักษะจึงจะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างดี

5. ความสามารถในการเขียน นักเรียนต้องมีความสามารถในการเขียนเรียงความ นิทาน บทร้อยกรอง เขียนตามคำบอก เขียนเล่าเรื่อง เขียนรายงาน ตอบคำถามได้ เขียนคำขวัญ เขียนบันทึกความรู้จากการอ่านการฟังได้ ฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และเสาะแสวงหาความรู้ ศึกษาด้วยตนเองเพื่อการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

6. ความสามารถในการพูด การสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางต้องฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในการพูดออกเสียง ร ล ว คำควบกล้ำให้ชัดเจน ฝึกการพูด อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ ฝึกพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความที่พูด ฝึกการพูดเล่านิทาน แสดงละคร เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นสูงๆ

บทบาทของครูในการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล (2543, หน้า 35) กล่าวถึงบทบาทของครูในการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สรุปได้ดังนี้

1. สามารถตัดสินใจในการเลือกใช้ทฤษฎีต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น ทฤษฎีความพร้อม ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีการพัฒนาจิต และทฤษฎีการเจริญเติบโตทางปัญญา
2. รู้วิธีการว่านักเรียนควรจะเรียนอย่างไร
3. เตรียมการสอนด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม
4. เข้าใจจิตใจนักเรียนเป็นอย่างดี
5. มีการสื่อสารเป้าหมายการเรียนรู้กับนักเรียนและผู้ปกครองได้อย่างดี
6. ให้ความสำคัญและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อการประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน
7. ให้นักเรียนทราบความหมายของการประเมินผล และมีข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินเพื่อนักเรียนจะได้เลือกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. สามารถประสานงานและรู้จักการจัดการ นักเรียนเข้ากลุ่มตามความสนใจอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2542, หน้า 24-25) อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของครูที่สอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ตามโมเดลชิปปา ซึ่งครูควรมีบทบาทตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการสอน
 - 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ
 - 1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
 - 1.3 วางแผนการสอน

1.4 จัดเตรียมสื่อวัสดุการเรียนการสอน

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นนักเรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

3. การประเมิน

3.1 เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงานของนักเรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนจากการศึกษาจากที่กล่าวมาทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนให้มีส่วนประกอบต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน ก็ถือได้ว่าครูมีแผนการสอนที่สามารถนำไปสอนโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางได้ดี ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องยากลำบากในครั้งแรกแต่ถ้าฝึกปฏิบัติบ่อยๆ เข้า ก็จะทำให้เกิดความชำนาญ ความเหน็ดเหนื่อยของครูเป็นส่วนที่ต้องคิดวางแผนเตรียมการ แต่ในขณะที่ทำการสอนครูจะได้ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยที่จะต้องแสดงบทบาทที่เป็นผู้นำตลอดเวลาอีกต่อไป

การเรียนรู้เป็นคู่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางจะเห็นได้ว่า มีการเรียนการสอนหลากหลายแบบหลายวิธี แต่มีวิธีการสอนวิธีหนึ่ง ที่ผู้รายงานเห็นว่านักเรียนทุกคนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ นั่นคือ การเรียนเป็นคู่

บุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 118-119) กล่าวว่า การเรียนเป็นคู่ (The Learning Cell) คือปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนระหว่างนักเรียน 2 คน นั่นคือ การที่นักเรียน 2 คน กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของการถาม-ตอบปัญหา อภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน หรืออาจอยู่ในรูปอื่น การเรียนเป็นคู่นั้นับว่าเป็นหน่วยเล็กที่สุดของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

เทคนิคการเรียนเป็นคู่สอดคล้องกับการเรียนที่ว่า การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนอย่างจริงจัง (Active) โดยตลอด ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) และได้แก้ไขในส่วนที่ผิดพลาดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนนั้น มีวิธีสอนที่นิยมใช้กันหลายวิธีไม่อาจบรรลุลักษณะดังกล่าว เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย ในขณะที่ผู้สอน

กำลังบรรยายนักเรียนไม่สนใจฟัง หรือสนใจฟังแต่ไม่เข้าใจ หรือถึงแม้จะเข้าใจแต่คุณภาพของการเรียนรู้ก็จะมีระดับความเข้มข้นต่ำกว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลนั้นได้ศึกษาและดำเนินบทบาทเป็นผู้สอนคนอื่น วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) และวิธีสอนแบบสัมมนา (Seminar) ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างจริงจัง แต่ก็พบปัญหาหลายประการเช่น นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาเรื่องที่จะอภิปรายมาก่อน และจะพบอยู่เสมอว่ามีนักเรียนจำนวนมากไม่ได้แสดงความคิดเห็น แต่จะมีคนที่พูดเก่ง ขอบอวดตัว หรือก้าวร้าว ผูกขาดการอภิปรายเวลาที่แต่ละคนจะได้พูดก็มีน้อย เป็นต้น เทคนิคของการเรียนเป็นคู่ จะแก้ปัญหากล่าวมาเหล่านี้ เพราะนักเรียนแต่ละคนจะต้องทำกิจกรรมอย่างจริงจังมีโอกาสได้รับข้อมูลสะท้อนกลับและแก้ไขส่วนที่ผิดพลาดในเรื่องที่เรียน

รูปแบบการเรียนเป็นคู่

บุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 119-122) กล่าวว่า การเรียนเป็นคู่สามารถกระทำได้หลายแบบหลายวิธี โกลด์มิลด์ ได้เสนอแนะไว้ 2 วิธี ซึ่งผ่านการทดลองแล้วประสบผลสำเร็จ ดังนี้

วิธี ก. วิธีนี้จะกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนอ่านหรือศึกษาเนื้อหาอย่างเดียวกัน ใ้ไปประสงค์ของวิธีนี้ก็เพื่อให้นักเรียนแต่ละคู่ได้มีการสนทนาอย่างเข้มข้น เพื่อตรวจสอบผลการอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลุ่มลึกในเรื่องที่อ่าน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม และแลกเปลี่ยนข้อสนเทศ (Information) เกี่ยวกับเรื่องนั้น วิธีนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1. ในแต่ละครั้งจะกำหนดเรื่องให้นักเรียนเลือกเรื่องที่จะอ่านหรือศึกษาโดยทุกคนจะต้องอ่านหรือศึกษาในเรื่องเดียวกัน เรื่องดังกล่าวควรเป็นเรื่องที่ทำทลายความสามารถ ไม่ยาวเกินไป กล่าวคือสามารถดำเนินการตามวิธีนี้ภายในเวลาสองคาบ (คาบเรียนละประมาณ 60 นาที)

2. แต่ละคนอ่านเนื้อหาในเรื่องที่ได้รับมอบหมายอย่างละเอียด

3. ทุกคนต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่อ่าน และนำคำถามเหล่านั้นพร้อมสำเนา 1 แผ่น ติดตัวมาด้วยในคาบต่อไป จำนวนของคำถามจะขึ้นอยู่กับความยาวของเรื่องที่ได้รับมอบหมาย ให้อ่านและช่วงเวลาในการเรียนนั้น คำถามที่จะต้องตั้งควรมีลักษณะดังนี้

ก. คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่อ่าน การตอบคำถามเหล่านี้อย่างครบถ้วนจะเป็นการสรุปจุดสำคัญของเรื่องนั้น

ข. คำถามของเนื้อหาของเรื่องที่จะอ่าน ที่ศึกษาจากแหล่งค้นคว้าอื่นนอกเหนือจากที่ได้กำหนดให้อ่าน ควรมีคำถามประเภทดังกล่าวนี้หนึ่งข้อ

ค. ถ้าเป็นไปได้ควรมีคำถาม 1 หรือ 2 ข้อที่โยงเนื้อหาที่อ่านไปสู่ประสบการณ์ส่วนตัวหรือประสบการณ์ในการทำงาน

ง. อาจมีคำถามประเภทอื่นเพิ่มเติม หรือทดแทนคำถามประเภทที่กล่าวมาถ้าขาดคำถามดังกล่าว

4. ในตอนเริ่มต้นของการเรียนแต่ละครั้ง ผู้สอนจะให้นักเรียนจับคู่กัน ครั้งแรกอาจจับคู่โดยใช้วิธีสุ่ม ครั้งต่อมาให้เปลี่ยนคู่กันไปเรื่อยๆ ผู้ที่มีความสนใจคล้ายคลึงกันอยู่ในพวกเดียวกัน เช่น ให้นักเรียนวิชาเอกเดียวกันเข้าคู่กัน หรือในทางตรงกันข้ามถ้าต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกว้างขวางก็อาจจัดให้ผู้ที่มีภูมิหลังแตกต่างกันเข้าคู่กัน วิธีจัดคู่อีกวิธีหนึ่งคือให้นักเรียนเลือกคู่ของตนเอง

5. ก่อนเริ่มต้น ถาม-ตอบ ซึ่งกันและกัน ผู้สอนอาจรวบรวมสำเนาของคำถามที่นักเรียนเขียนไว้ ซึ่งอาจจะมีประโยชน์หลายประการ เช่น เป็นการตรวจสอบการเตรียมตัวของนักเรียน สามารถนำมาประเมินการตั้งคำถามหรือให้ข้อมูลสะท้อนกลับนักเรียนเป็นต้น

6. นักเรียนแต่ละคู่จะถามและตอบคำถามซึ่งกันและกัน โดยสมมุติว่าคนหนึ่งเป็น A อีกคนหนึ่งเป็น B แล้วดำเนินการดังนี้

A เป็นผู้ถามคำถามแรกที่ตนเตรียมไว้ B ตอบคำถามนั้น แล้ว A อาจกล่าวเสริมในรายละเอียด หรือแก้ไขในกรณีที่ B จะถามคำถามแรกของตน A เป็นฝ่ายตอบ ดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ

7. ในขณะที่แต่ละคู่กระทำกิจกรรมการเรียน กล่าวคือ ถาม-ตอบ ซึ่งกันและกันนั้นผู้สอนหรือผู้ช่วย จะหมุนเวียนไปยังแต่ละคู่ เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) ถามและตอบคำถาม และประเมินการทำกิจกรรมการเรียน ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบแต่ละคู่ในทุกครั้งที่ไปสังเกต

วิธี ข. ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเรื่องหรือให้นักเรียนเลือกเรื่อง โดยจะให้อ่านหรือศึกษาคนละส่วนไม่ตรงกัน ชั้น 2-5 ดำเนินการเช่นเดียวกันกับในวิธี ก.

2. ในแต่ละคู่ ครั้งแรกของคาบเรียน A บรรยายและอธิบายจุดสำคัญในเรื่อง ที่ตนศึกษาให้กับ B แล้วถามคำถามเพื่อตรวจสอบดูว่า B เข้าใจหรือไม่ ถ้าพบว่าถ้ายังไม่เข้าใจดีพอ หรือเข้าใจผิดก็อาจอธิบายเพิ่มเติมหรือแก้จุดที่เข้าใจผิดนั้น ในครั้งหลังจะกลับบทบาทกัน กล่าวคือ B เป็นฝ่ายบรรยายแล้วถามคำถามในเรื่องที่ตนศึกษา ส่วน A เป็นฝ่ายฟังและตอบคำถามนั้นๆ

3. ดำเนินการเช่นเดียวกับในวิธี ก.

ข้อดีของการเรียนเป็นคู่

1. เป็นวิธีที่นักเรียนทุกคนต้องกระทำกิจกรรมการเรียนอย่างจริงจัง (Active) จึงมีความสนใจในเรื่องที่เรียนอยู่ตลอดเวลา
2. นักเรียนจะเกิดความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างเข้มข้นและมั่นคง เนื่องจากจะต้องเตรียมตัวและศึกษาเรื่องที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติบทบาทของผู้สอน คือ บรรยาย อธิบาย และถามคำถามต่อเพื่อนที่เป็นคู่เรียนได้
3. นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะในการตั้งคำถามประเภทต่างๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางการศึกษาให้แจ่มแจ้ง ในการเรียนจากวิธีอื่นที่นักเรียนเป็นฝ่ายฟังอย่างเดียว อาจมีคำถามหรือปัญหาที่ข้องใจอยู่หลายเรื่อง โดยที่ไม่มีโอกาสสร้างความกระจ่างในปัญหานั้นๆ ได้
4. นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาเกี่ยวกับการสื่อสารกับบุคคลอื่น ได้รู้จักและเรียนรู้จากกันและกัน
5. สามารถให้ข้อมูลสะท้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดในการเรียนได้มากทั้งนี้อาจได้จากเพื่อนที่เป็นคู่เรียนในการตอบคำถาม และอาจได้จากผู้สอนในขณะสังเกตและในตอนอภิปราย วิจารณ์คำตอบ
6. สามารถนำไปใช้ได้หลายรูปแบบต่างๆ กัน และภายในแบบหรือวิธีหนึ่งๆ ยังสามารถเปลี่ยนแปลงในส่วยปลีกย่อยด้วย เช่น ใช้รูปแบบของคำถามที่แตกต่างกัน สลับคู่เรียนด้วยวิธีต่างๆ กัน การถามคำถามในวิธี ก. อาจถามสลับกันคนละหนึ่งคำถามไปเรื่อยๆ หรือให้ A ถามจนครบทุกคำถาม แล้วจึงให้ B เป็นผู้ถามจนครบทุกคำถาม เป็นต้น
7. สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง อาจใช้วิธีเดียวหรือสลับกับวิธีอื่นในแต่ละครั้งที่สอน

ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาบางประการ

ในการสอนโดยใช้วิธีการเรียนเป็นคู่ อาจพบปัญหา ดังนี้

1. นักเรียนบางคนอาจประหม่าในการสบตากับเพื่อนที่เป็นคู่เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่คุ้นเคยกับวิธีการเช่นนี้มาก่อน หรือเป็นลักษณะประจำตัวบางคนอาจลำบากใจเมื่อเพื่อนรบกวนให้ตอบให้ครบถ้วนหรือตอบในประเด็นที่สำคัญ หรือลำบากในการพูดให้ชัดเจน วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดยฝึกทักษะที่สำคัญในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามเมื่อนักเรียนมีประสบการณ์มากขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ ได้จับคู่กับเพื่อนหลายๆ คน ก็จะเลิกกลัวปัญหาดังกล่าว
2. การถามตอบของแต่ละคู่ อาจเกิดเสียงดัง ถ้ามีหลายคู่เสียงอาจรบกวนห้องเรียนอื่น จึงควรเน้นให้นักเรียนถามตอบกับเบาๆ

3. บางคู่อาจทำกิจกรรมเสร็จก่อนคู่อื่น ในกรณีนี้อาจให้แยกไปสังเกตคู่อื่นๆ

จากที่กล่าวทั้งหมด สรุปได้ว่า การเรียนเป็นคู่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มคือ ต่างคนต่างคิดและคิดว่าความคิดเห็นของตนถูกต้องที่สุด ดังนั้นผู้รายงานจึงใช้แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนเป็นคู่ ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน และรู้จักการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

จากการศึกษาเอกสารการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนแบบนี้มีหลักการที่สำคัญคือ เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมีใช้มุ่งที่จะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ

กรมสามัญศึกษา (2535, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของกระบวนการว่า กระบวนการ คือ แนวทางดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องตั้งแต่จนแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนดังกล่าวมีการทดลองใช้แล้วพบว่า ช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายโดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด ซึ่งกระบวนการต่างๆ มีทั้งหมด 12 กระบวนการ ได้แก่

1. ทักษะกระบวนการ (9 ขั้น)
2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด
3. กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ
4. กระบวนการแก้ปัญหา
5. กระบวนการสร้างความตระหนัก
6. กระบวนการปฏิบัติ
7. กระบวนการคณิตศาสตร์
8. กระบวนการเรียนภาษา
9. กระบวนการกลุ่ม

10. กระบวนการสร้างเจตคติ
11. กระบวนการสร้างค่านิยม
12. กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ

กระบวนการต่างๆ ยังมีอีกมาก แต่กระบวนการไม่ได้กำหนดขั้นตอนนี้ไว้ตายตัว เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดขั้นตอนนี้ไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการ มีขั้นตอนนี้

1.1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น

ครูยกสถานการณ์ตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาและความจำเป็นของเรื่องที่ศึกษาหรือเห็นประโยชน์ความสำคัญของการศึกษาเรื่องนั้นๆ โดยครูอาจนำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหรือสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งของเรื่องที่จะศึกษาโดยใช้สื่อประกอบเช่น รูปภาพ วีดิทัศน์ สถานการณ์จริง กรณีตัวอย่าง สไลด์ ฯลฯ

1.2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์

ครูกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ตอบคำถาม แบบฝึกหัด ข้อมูลและให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคล

1.3 สร้างทางเลือกให้หลากหลาย

เปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย โดยร่วมกันคิดเสนอทางเลือก และอภิปรายข้อดีข้อเสียของทางเลือกนั้นๆ

1.4 ประเมินและเลือกทางเลือก

ให้นักเรียนพิจารณาตัดสินเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาโดยร่วมกันสร้างเกณฑ์ที่ต้องคำนึงถึงปัจจัย วิธีดำเนินการ ผลผลิต ข้อจำกัด ความเหมาะสม กาลเทศะ เพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งอาจใช้วิธีระดมพลังสมอง อภิปราย ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

1.5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

ให้นักเรียนวางแผนการทำงานของตนเองหรือกลุ่ม อาจใช้ลำดับขั้นการดำเนินงาน ดังนี้

- 1.5.1 ศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน
- 1.5.2 กำหนดวัตถุประสงค์
- 1.5.3 กำหนดขั้นตอนการทำงาน
- 1.5.4 กำหนดผู้รับผิดชอบ (กรณีทำงานกันเป็นกลุ่ม)

1.5.5 กำหนดระยะเวลาการทำงาน

1.5.6 กำหนดวิธีการประเมินผล

1.6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม

เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วยความสมัครใจ ตั้งใจ มีความกระตือรือร้น และเพลิดเพลินกับการทำงาน

1.7 ประเมินระหว่างปฏิบัติ

นักเรียนได้สำรวจปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยการซักถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและตามแผนที่กำหนดไว้ โดยสรุปผลการทำงานแต่ละช่วง แล้วเสนอแนวทางการปรับปรุงการทำงานขั้นตอนต่อไป

1.8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

นักเรียนนำผลที่ได้จากการประเมินในแต่ละขั้นตอนมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.9 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

นักเรียนสรุปผลการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบผลงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และผลพลอยได้อื่นๆ ซึ่งอาจเผยแพร่ขยายงานแก่ผู้อื่นได้รับรู้ด้วยความเต็มใจ และภาคภูมิใจ

โดยปกติกระบวนการหมายถึง การดำเนินงานเป็นขั้นตอนนำไปสู่ผลที่ต้องการ ในการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง กล่าวถึงกระบวนการไว้ 2 ประการคือ

1. จัดกิจกรรมให้เป็นกระบวนการ ซึ่งหมายถึงการมีขั้นตอนต่างๆ ให้เด็กได้แสดงออก หรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด ในการเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ คือได้ความรู้หลังจากทำกิจกรรมแล้ว

2. พัฒนาให้เด็กเกิดความสามารถเชิงกระบวนการ ซึ่งก็หมายถึงการปลูกฝังให้เด็กมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง ดังคำกล่าวที่ว่า แทนที่จะให้อาหารเมื่อคนหิวแต่เราควรสอนให้เขารู้จักวิธีหาอาหาร ปรุงอาหาร มาบำบัดความหิวจะดีกว่า

เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการก็คือ การสอนที่ครูหลีกเลี่ยงการเป็นผู้บอกความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ต่างๆอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียน เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของเด็ก เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง (กรมสามัญศึกษา ม.ป.ป., หน้า 14)

แนวการสอนที่เน้นกระบวนการ

การสอนที่เน้นกระบวนการ มีวิธีการดังนี้

1. สอนให้นักเรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้ และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมดจนสามารถนำไปใช้ได้จริง ในสถานการณ์ใหม่

2. สอนให้นักเรียนได้ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติ ลำดับขั้นตอนของการสอนกระบวนการมีดังนี้

2.1 ครูผู้ เข้าใจ และได้ใช้กระบวนการนั้นอยู่

2.2 ครูนำนักเรียนผ่านขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทีละขั้นๆ อย่างเข้าใจจนครบถ้วนครบวงจร

2.3 นักเรียนเข้าใจและรับรู้ขั้นตอนของกระบวนการนั้น

2.4 นักเรียนนำกระบวนการนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

2.5 นักเรียนใช้กระบวนการนั้นในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

จะเห็นได้ว่ากระบวนการเหล่านี้ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้วางแผน ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นกระบวนการที่จะใช้จะเป็นกระบวนการใด ก็ย่อมขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการ

รายวิชาหนึ่งๆ ควรให้นักเรียนได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ของทักษะกระบวนการในบทเรียนต่างๆ รวมแล้วครบทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในทักษะกระบวนการครบทุกขั้นตอน อันจะมีผลต่อการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6 ประการ ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา.ม.ป.ป., หน้า 14-15)

1. เป็นผู้ที่ทำงานโดยนึกถึงความจำเป็น ประโยชน์ และคุณค่าของงานที่มีต่อส่วนรวมก่อนลงมือทำ

2. เป็นผู้ที่มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย ไม่ยึดติดความคิดเดียว

3. เป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติอย่างใช้เหตุผล ไม่มีความลำเอียง

4. เป็นผู้ที่คิดวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำทุกครั้ง

5. เป็นผู้ที่คอยติดตามตรวจสอบผลงาน และปฏิบัติงานทุกครั้งด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

6. เป็นผู้ที่มีความพอใจในการทำงานและปฏิบัติงานทุกครั้งด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ

หน้าที่และบทบาทของครูในการสอนเน้นกระบวนการ

แม้ว่าการสอนที่เน้นกระบวนการจะมีศูนย์กลางอยู่ที่บทบาทของนักเรียนก็ตามมิได้หมายความว่า บทบาทของครูและความรับผิดชอบของครูจะหมดไป แต่ครูควรมีหน้าที่และบทบาทที่ส่งเสริมและช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ครูจะต้องสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการต่างๆ หรือแก้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง และหลีกเลี่ยงการบอกความรู้
2. เนื้อหาสาระที่นำมาสอน ครูควรศึกษาอย่างถี่ถ้วน เพื่อกำหนดความยากง่ายที่นักเรียนจะศึกษาโดยใช้กระบวนการได้
3. ครูควรกำหนดภาระงานให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้ทักษะกระบวนการ หรือกระบวนการต่างๆ ได้
4. ครูควรยอมรับความจริงที่ว่า การเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกินเวลามาก แต่ก็มีความคุ้มค่า เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นระบบติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง
5. ในขณะที่นักเรียนดำเนินการตามกระบวนการแล้วมีอุปสรรค ครูควรช่วยแนะแนวทางเพื่อให้กระบวนการดำเนินต่อไปโดยไม่หยุดชะงัก
6. ก่อนสอนครูควรจะมีใจและใช้กระบวนการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการไว้แล้ว เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. ครูควรใช้คำถามประเภทถามให้คิด เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไปได้

8. ครูควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ใช้ในกระบวนการแก่นักเรียนด้วย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ทำให้ผู้รายงานได้นำหลักการของทักษะกระบวนการขั้นที่ 2 คือ ขั้นวิเคราะห์หรือวิจารณ์มาใช้ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ ตอบคำถาม แบบฝึกหัด ข้อมูล และให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลได้ ซึ่งเมื่อใดที่นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้น นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังจะช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครูและต่อโรงเรียนอีกด้วย

การเขียนแผนการสอน

แผนการสอนเป็นเอกสารสำคัญในการปฏิบัติงานของครู ที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาทิศทาง และวิธีการในการพัฒนานักเรียน ซึ่งผู้รับผิดชอบรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์เรียนรู้ต้องใช้ความสามารถอย่างหลากหลายเพื่อแปลความเป็นนามธรรม จากเอกสารหลักสูตรไปสู่ความเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานอย่างมีปฏิสัมพันธ์เชิงกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและนักเรียน ซึ่งเอกสารที่เกี่ยวกับแผนการสอนตามลำดับหัวข้อมีดังนี้

ความหมายของแผนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2543, หน้า 36) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับแผนการสอนว่า แผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประดิษฐ์ ทองคำปลิว (2543, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความหมายของแผนการสอนว่า แผนการสอนคือ ข้อกำหนดเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง โดยกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนเนื้อหาสาระ วิธีการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน ทำให้มองเห็นบทบาทของผู้สอนนักเรียนและผลงานจากการเรียนในช่วงเวลานั้นๆ ที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือพัฒนาการของนักเรียนได้

ลักษณะของแผนการสอน

ประดิษฐ์ ทองคำปลิว (2543, หน้า 1) กล่าวว่า แผนการสอนอาจจะมีหลายลักษณะหรือหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้สอน เช่น บางกรณีแผนการสอนเป็นเพียงกำหนดการสอนอย่างคร่าวๆ หรือบันทึกการเตรียมการสอนโดยสรุปที่ใช้เฉพาะตัว หรือเฉพาะสถานศึกษาก็ได้ บางกรณีแผนการสอนอาจเป็นตัวกำหนดการสอนที่มีรายละเอียดครบถ้วน ผู้สอนทุกคนสามารถใช้ได้ทันทีแม้จะไม่ได้เป็นผู้จัดทำแผนการสอนนั้นด้วยตนเอง

แผนการสอนที่มีมาตรฐานนั้น ในทางวิชาการยอมรับกันว่าจะเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอนมาก เพราะจะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตรงตามเจตนาของหลักสูตร รูปแบบของแผนการสอนก็จะมีลักษณะแตกต่างกันไป หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานทางวิชาการได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ ทั้งในลักษณะของแผนการสอนโดยสังเขปและแผนการสอนโดยละเอียด ซึ่งสถานศึกษาและผู้สอนจะพิจารณากำหนดรูปแบบและรายละเอียดให้เหมาะสมกับการใช้ก็ทำได้

ความสำคัญของแผนการสอน

ชาญชัย อินทรประวัติ (2522, หน้า 56) กล่าวว่า การกระทำใดๆ ก็ตามย่อมมีการวางแผนทุกครั้ง ดังนั้นการสอนก็ควรมีการวางแผนที่ดีด้วย เพราะการวางแผนที่ดีจะช่วยทำให้งานนั้น บรรลุไปได้ 50 เปอร์เซ็นต์ และงานสอนเป็นอาชีพที่มีความสำคัญมาก จึงต้องมีการวางแผนเช่นเดียวกัน

การวางแผนการสอนของครู เป็นหัวใจสำคัญของการนำนักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนด เนื่องจากสภาพท้องถิ่นและความแตกต่างของนักเรียน จึงต้องเลือกใช้กิจกรรมและกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตามประสงค์

นอกจากนี้ผลการวิจัยหลายเล่มยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแผนการสอนไว้ดังนี้ เพ็ญประภา ห่อายเจริญ (2537, หน้า 21) ได้ทดลองใช้แผนการสอนที่เน้นกระบวนการและใช้คำถามเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (ว101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น มีการช่วยเหลือกันในการเรียนและส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ประดิษฐ์ ทองคำปลิว (2543, หน้า 2) กล่าวว่า แผนการสอนมีความสำคัญในการสอนและในการพัฒนาการเรียนการสอนหลายประการคือ

1. แผนการสอนช่วยให้ผู้สอนมีโอกาสศึกษาหลักสูตร แนวการสอน การใช้สื่อวิธีการวัดผลและประเมินผล ศึกษาเอกสาร ตำรา ได้อย่างละเอียดทุกแง่มุม ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองของผู้สอน
2. แผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รู้จักใช้ทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรในชุมชนหรือของท้องถิ่น
3. แผนการสอน เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพของผู้สอนในการนำไปใช้สอนให้สอดคล้องกับสภาพบทเรียน ระยะเวลาและสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริงในแต่ละปีการศึกษา ช่วยให้ครูสอนครบถ้วน ทันเวลา และช่วยให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
4. แผนการสอน จะช่วยให้ผู้สอนใช้เป็นข้อมูล หรือหลักฐานอ้างอิงได้อย่างถูกต้องเที่ยงตรงเมื่อต้องการรายงานต่อผู้บังคับบัญชา ผู้นิเทศ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้สอนได้ทำการสอนเนื้อหาใด อย่างไร ใช้สื่ออุปกรณ์และทรัพยากรอะไรบ้าง
5. แผนการสอน จะใช้เป็นคู่มือที่สอนแทนได้ เพราะถ้าจัดทำแผนการสอนมีรายละเอียดที่ชัดเจน ผู้สอนแทนก็สามารถดำเนินกิจกรรมได้แม้จะไม่สันทัดในวิชานั้น

6. แผนการสอน จะเป็นเอกสารสำหรับใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

7. แผนการสอน จะเป็นเอกสารที่แสดงถึงการพัฒนาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพที่แสดงว่างานสอนเป็นงานที่ต้องได้รับการฝึกฝนโดยเฉพาะมีเครื่องมือและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับประกอบอาชีพด้วย

หลักการทำแผนการสอน

การจัดแผนการปฏิบัติงานอื่นๆ ซึ่งโดยปกติแล้วการวางแผนปฏิบัติงานนั้น จะดำเนินการในเรื่องหลัก 3 ประการคือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการทำงาน ว่าในการทำงานนั้นๆ เราต้องการให้เกิดผลอย่างไร
2. การกำหนดวิธีปฏิบัติงาน หรือ แผนปฏิบัติงาน ว่าจะทำอะไร เมื่อไร มีขั้นตอนอย่างไร
3. การประเมินผลปฏิบัติงาน เพื่อให้รู้ว่าการปฏิบัติงานนั้น ได้ปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใด

ในการวางแผนการสอน หรือจัดทำแผนการสอนก็เช่นเดียวกัน จะกำหนดหลักการสำคัญที่จะต้องดำเนินการ 3 ประการคือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการสอน เป็นการกำหนดว่าการสอนแต่ละครั้ง นักเรียนควรได้รับการพัฒนาด้านใด อย่างไร นิยมเรียกว่า การกำหนดจุดประสงค์ และในบางกรณีจะเรียกว่า “จุดประสงค์การเรียนรู้” จุดประสงค์นี้แต่ละวิชาจะมีการกำหนดไว้ในหลักสูตร แต่ในปัจจุบันจุดประสงค์ในหลักสูตรกำหนดไว้กว้างมาก สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน หรือครูผู้สอนจะต้องมากำหนดออกเป็นรายละเอียดเป็นข้อๆ ให้เหมาะสมกับการสอนแต่ละเนื้อหาถัดจากจุดประสงค์ของหลักสูตรแล้ว ผู้สอนจะต้องจำแนกให้แยกย่อยออกไปให้สอดคล้องกับที่จะนำไปเป็นกำหนดการสอน หรือแผนการสอนในแต่ละเรื่องต่อไปและในแผนการสอนแต่ละแผน จะต้องกำหนดจุดประสงค์อีกครั้งหนึ่งเพื่อจะได้เป็นจุดหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อให้การสอนบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวนั้น การกำหนดจุดประสงค์ในแต่ละแผนมักจะนิยมกำหนดในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ทั้งนี้จะเป็นแนวทางในการวัดผลและประเมินผลต่อไปอีกด้วย

2. การกำหนดวิธีการสอน หรือที่เรียกว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการกำหนดว่าจะสอนหรือจัดกิจกรรม รวมทั้งการใช้สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์อย่างไร

3. การประเมินผลการสอน หรือที่เรียกว่า การวัดผลและประเมินผล ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสอน เพราะทำให้รู้ว่านักเรียนพัฒนาไปอย่างไรบ้าง ดังนั้น การวางแผนการสอนจะต้องมีการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล พร้อมทั้งกำหนดเกี่ยวกับเครื่องมือการวัดผลและประเมินผล หรือสร้างแบบสำหรับใช้ในการวัดผลและประเมินผล

ส่วนประกอบของแผนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2534, หน้า 38) ได้กำหนดส่วนประกอบของแผนการสอนจากแนวการสอนที่กรมวิชาการจัดทำให้แก่โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. สาระสำคัญ คือ ความคิดรวบยอดหรือหลักการ หรือโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้รับหลังจากเรียนเรื่องราวนั้นๆ ไปแล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์ที่วิเคราะห์มาจากหลักสูตรในคำอธิบายรายวิชา เป็นสิ่งที่จะบอกให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในขั้นตอนของทักษะ เช่น ชั้นความรู้ ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว ควรจะมีจุดประสงค์ย่อยเพื่อนำทางไปสู่การเรียนรู้ปลายทางนั้นด้วย

3. กิจกรรมการเรียนการสอนคือ การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเน้นกระบวนการส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ฝึกปฏิบัติทั้งงานกลุ่มและงานรายบุคคล

4. สื่อการเรียนการสอนคือ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็ว

5. กิจกรรมเสนอแนะคือ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน โดยการจัดในโอกาสต่างๆ นอกเวลาเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อชมเชยและกระตุ้นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก และเห็นคุณค่าของวิชาภาษาไทย

6. การวัดผลประเมินผลคือ การประมาณราคา หรือประมาณค่าของสิ่งของต่างๆ เพื่อบอกคุณภาพของสิ่งนั้นๆ เช่น การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการบอกคุณภาพว่า นักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้มีการพัฒนาหรือต้องปรับปรุงแก้ไข ครูอาจต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เพื่อจะได้ข้อมูลมากเพียงพอที่จะนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ เป็นต้นว่า แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ ฯลฯ

ประโยชน์ของการทำแผนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2534, หน้า 36) กล่าวว่า การทำแผนการสอนมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ดังนี้

1. ทำให้มีการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียน ที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการผสมผสานของเนื้อหา สาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร ผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษา นวัตกรรมการเรียน ปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน สภาพปัญหา ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และทรัพยากรในท้องถิ่น
2. ช่วยให้ครูมีคู่มือของตนที่ทำโดยตนเองล่วงหน้า อันจะทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรฉบับปรับปรุง และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนสอดคล้องกับระยะเวลา จำนวนคาบที่มีจริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือ การสอนให้ครบถ้วนทันเวลา
3. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่ง que แสดงความชำนาญพิเศษ หรือความเชี่ยวชาญของผู้สอนแทนสามารถสอนได้ดีเช่นกัน

ขั้นตอนการทำแผนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2534, หน้า 36-37) ได้ให้แนวคิดในการดำเนินการจัดทำแผนการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาหลักสูตรเพื่อทำแผนการสอนนั้น ครูภาษาไทยจะต้องศึกษาตั้งแต่หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของวิชาภาษาไทย จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน
2. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ครูภาษาไทยจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาที่สอน โดยวิเคราะห์จากจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาแล้วนำไปสัมพันธ์กับจุดหมายและหลักการของหลักสูตรด้วย เพื่อดูว่าจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วิเคราะห์ได้นั้นครอบคลุมตามที่หลักสูตรต้องการครบถ้วนหรือไม่ หากยังไม่ครบจะต้องเติมเต็มให้สมบูรณ์ สำหรับวิชาภาษาไทย บัณฑิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น กรมวิชาการได้วิเคราะห์จุดประสงค์ไว้ให้แล้วแต่ครูผู้สอนและกลุ่มโรงเรียนสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ขึ้นใช้ได้ตามวิธีดังกล่าว
3. สัมพันธ์จุดประสงค์การเรียนรู้กับเวลา ในโครงสร้างของหลักสูตร จะกำหนดเวลาเรียนรายวิชาต่างๆ ไว้ชัดเจน ฉะนั้นเมื่อวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ได้แล้ว ควรจะพิจารณา กำหนดเวลาสอนให้เหมาะสมด้วย

4. จัดลำดับจุดประสงค์ ในการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยนั้น จะวิเคราะห์เป็นทักษะตามที่ปรากฏในหลักสูตร กล่าวคือจะมีทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และความรู้เรื่องหลักภาษา ในการทำแผนการสอนจึงควรจัดลำดับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมในการสอน โดยสลับทักษะต่างๆ พร้อมทั้งแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องหลักภาษาไทยด้วย

5. กลวิธีสอน การทำแผนการสอนคือ การเตรียมการสอน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหากลวิธีการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ หลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้มุ่งการสอนที่เน้นกระบวนการ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง มีการฝึกทักษะเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม และใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน

6. จัดทำสื่อการเรียนการสอน การทำแผนการสอนจำเป็นต้องหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกลวิธีสอนที่คิดขึ้น ครูผู้สอนอาจคิดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว หรือหากคิดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วไม่มีสื่อการเรียนการสอนก็ต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสม เพื่อจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย

7. จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล การทำแผนการสอนนั้นจำเป็นต้องคิดวางแผนให้ครบวงจร คือจะต้องวางแผนทางให้ครอบคลุมถึงการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนั้น จะต้องมีการเรียนการสอน และการวัดผลรวมเพื่อบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วย

การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์

แบบฝึกทักษะมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในการสร้างแบบฝึกทักษะให้กับนักเรียน ครูต้องสร้างแบบฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพและเลือกให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน

ความหมายของแบบฝึกทักษะ

แบบฝึก หมายถึง แบบตัวอย่างปัญหา หรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530, หน้า 489)

ยุพา ยิ้มพงษ์ (2522, หน้า 18) กล่าวถึงแบบฝึกว่า แบบฝึกเป็นส่วนเพิ่มเติมในการเรียนทักษะเป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก เพราะเป็นสิ่งจัดทำขึ้นอย่างมีระบบ แบบฝึกช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเหมาะกับความสามารถของนักเรียนทำให้เกิดผลดีทางจิตใจช่วยเสริมทักษะให้คงทนเพราะนักเรียนฝึกทำซ้ำๆ หลายครั้งในเรื่องที่ตนบกพร่อง แบบฝึก

จึงเป็นเครื่องมือวัดผลทางการเรียน หลักจากจบบทเรียนแล้ว ตัวนักเรียนก็สามารถเก็บแบบฝึกไว้ใช้เป็นเครื่องมือในการทบทวนความรู้ได้ ช่วยให้ครูและนักเรียนประหยัดเวลา แรงงานในการฝึกแต่ละครั้ง

สรุปได้ว่า แบบฝึกหมายถึง กิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำหรือฝึกเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะและเพิ่มพูนทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

ความสำคัญของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย

การฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย จำเป็นต้องอาศัยแบบฝึก เพื่อทบทวนความเข้าใจในเรื่องที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว มีผู้ให้ความสำคัญของแบบฝึกทักษะไว้ ดังนี้

อดุลย์ ภูปลื้ม (2539, หน้า 24-25) กล่าวว่า แบบฝึกมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนทักษะทางภาษามาก เพราะจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้น สามารถจดจำเนื้อหาในบทเรียนและคำศัพท์ต่างๆ ได้คงทน ทำให้เกิดความสนุกสนานในบทเรียน ทราบความก้าวหน้าของตนเอง สามารถนำแบบฝึกมาทบทวนเนื้อหาเดิมด้วยตนเองได้ นำมาวัดผลการเรียนหลังจากที่เรียนแล้ว ตลอดจนสามารถทราบข้อบกพร่องของนักเรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ ซึ่งจะมีผลทำให้ครูประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายและลดภาระได้มาก นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนสามารถนำภาษาไปใช้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

สุณี กฤตสิน (2542, หน้า 65) กล่าวไว้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ ช่วยทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี แบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่สำคัญของครู ทำให้ลดภาระการสอนลงได้ ทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองตามความสามารถของตนเพื่อความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2538, หน้า 54) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกหัดไว้ดังนี้

1. เป็นอุปกรณ์ช่วยลดภาระครู
2. ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ภาษาได้ดีขึ้น
3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในทางจิตใจมากขึ้น
4. ช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้คงทน
5. เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากเรียนบทเรียนแล้ว
6. ช่วยให้เด็กสามารถทบทวนได้ด้วยตนเอง
7. ช่วยให้ครูมองเห็นปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน
8. ช่วยให้นักเรียนฝึกฝนได้เต็มที่ นอกเหนือจากที่เรียนในเวลาเรียน

9. ช่วยให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง

แบบฝึกทักษะมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องศึกษาหาความรู้ในการสร้างแบบฝึกทักษะให้กับนักเรียน ซึ่งครูต้องสร้างแบบฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพ และเลือกให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้รายงานได้สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แบบทดสอบก่อนและหลังแบบฝึกทักษะ และแบบวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ต่อไป

ทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย มีส่วนเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาหลายท่าน ที่มีความสอดคล้อง และสมควรนำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ดังนี้

ทฤษฎีกาเกิลส์

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2525, หน้า 29-30) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเกิลส์ (Gargiuis) สรุปได้ว่าในการฝึกทักษะการอ่านนั้น เราควรนำทฤษฎีการเรียนรู้มาดัดแปลง ใช้กับการอ่านด้วย ซึ่งมีอยู่ 3 ประการคือ

1. การเรียนรู้จำแนกคือ การเรียนรู้ในการสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างของหลายสิ่งซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดความคิดรวบยอดจากการรู้จำแนก ผู้อ่านสามารถนำมาใช้ในการจำแนกความแตกต่างของคำ ลักษณะ รูปร่าง ตัวอักษร และแนวคิดของผู้เขียน และความหมายของคำเช่น การจำแนกความแตกต่างตามแนวคิดของผู้เขียน “เมื่อคืนนี้ฉันนั่งตากลมอยู่จนตึกจึงทำให้เป็นหวัด”

คนแรกอาจจะกล่าวว่า ฉันนั่งตาก ลม

คนที่สองอาจจะอ่านว่า ฉันนั่งตาก ลม

การจำแนกแนวความคิดทั้งสองคน ไม่เหมือนกัน แต่จะถูกหรือผิดนั้นต้องอาศัยข้อความต่อไปตามว่าสาเหตุต่อเนื่องกันหรือไม่

2. ทฤษฎีเสริมกำลังคือ วิธีเสริมกำลังอาจทำได้โดยวาจา เช่น การกล่าวคำชมเชยกล่าวซ้ำทวนคำตอบของเด็ก แสดงท่าทางยอมรับ เช่น ผงกศีรษะ ยิ้มรับ ประทับมือ ก็เป็นการเสริมพลังรวมทั้งการให้คะแนน ให้รางวัลเป็นสิ่งของ หรือสัญลักษณ์ก็เป็นแรงเสริมทั้งสิ้น

3. การถ่ายโยงการเรียนรู้คือ การเรียนรู้หรือกิจกรรมในสถานการณืหนึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ หรือกิจกรรมในอีกสถานการณืหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลดังกล่าว พิจารณาได้ 3 ลักษณะคือ

3.1 การเรียนรู้ในสถานการณืหนึ่ง มีผลส่งเสริมการเรียนรู้ในอีกสถานการณืหนึ่ง เรียกว่า การถ่ายโยงทางบวก

3.2 การเรียนรู้ในสถานการณืหนึ่ง มีผลขัดขวางหรือชะลอการเรียนรู้ในอีกสถานการณืหนึ่ง กรณีเรียกว่า การถ่ายโยงทางลบ

3.3 การเรียนรู้ในสถานการณืหนึ่งไม่มีผล ส่งเสริม ขัดขวาง หรือหยุดยั้ง หรือชะลอการเรียนรู้ เรียกว่า มีผลถ่ายโยงเป็นศูนย์

ทฤษฎีของกาเย่

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2525, หน้า 19-20) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่สรุปได้ว่า กาเย่ (Gagne) ได้ให้พฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวทางอันจะนำไปสู่การอ่าน 8 ระดับคือ

1. Signal Learning อาการตอบสนองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยอัตโนมัติที่ได้เรียนรู้มาก่อน

2. Stimulus Response Learning การเรียนรู้ของนักเรียนเริ่มด้วยการเ้า และ การตอบสนอง

3. Motor Chaining คือ มีการเ้าที่ต้องการให้ตอบสนองเป็นอนุกรมติดต่อกัน โดยเฉพาะด้านใน Motor Skill

4. Verbal Chaining เป็นการเรียนรู้ชนิดตอบสนองด้วยคำพูดที่ติดต่อกัน

5. Multiple Discrimination คือ สามารถแยกแยะรายละเอียดของเนื้อหา

6. Concept Formation คือ การแยกความแตกต่างของสิ่งเ้า จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด

7. Pinciple Formation คือ การเรียนรู้หลักการต่างๆ ที่อาจโยงความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ระหว่างของตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป

8. Problem Solving เป็นการนำหลักการมาใช้คิดเพื่อให้ได้สิ่งใหม่ออกมาในการตัดสินใจแก้ปัญหา

เพชรสุดา เพชรใส (2542, หน้า 103) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ (Robert M. Gagne) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ รวม 4 ขั้น ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ข้อเท็จจริง (Factual Learning) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ไปแล้ว จะแสดงพฤติกรรมโดยระบุ ชื่อ วัน เดือน ปี สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Conceptual Learning) เมื่อบุคคลเรียนรู้ในขั้นที่ 1 แล้วจะสามารถบอกความแตกต่างของสิ่งต่างๆ และเหตุการณ์ต่างๆ ได้

3. การเรียนรู้การใช้กฎเกณฑ์ (Principle Learning) เมื่อบุคคลเรียนรู้ในขั้นที่ 2 แล้วบุคคลจะเรียนรู้ในขั้นที่ 3 คือ การอธิบายและการแสดงความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดต่างๆ ได้

4. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เมื่อบุคคลเรียนรู้ในขั้นที่ 3 แล้ว บุคคลจะเรียนรู้ในขั้นที่ 4 คือ สามารถประยุกต์กฎเกณฑ์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในการแก้ปัญหาได้จากที่กล่าวมา กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ สรุปได้ว่าการเรียนรู้ของนักเรียนเริ่มด้วยการเฝ้า และการตอบสนอง ซึ่งการเรียนรู้ถือหลักการโยงความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด การใช้กฎเกณฑ์ และการแก้ปัญหา

ทฤษฎีของบรูเนอร์

จวีลักษ์ณ์ บุญยะกาญจน (2525, หน้า 28) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบรูเนอร์ (Jerome Bruner) สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านตามทฤษฎีของบรูเนอร์นั้น จะเป็นการผสมผสานกระบวนการต่างๆ 3 กระบวนการนั้นเกิดขึ้นเรียงตามลำดับดังนี้

1. ขั้นค้นหาความรู้ คือ กระบวนการของการรวบรวมความรู้จากการอ่านใหม่ๆ เข้าแทนที่ความรู้เก่า หรือเป็นการจัดระเบียบโครงสร้างของความรู้ที่ได้รับมาให้เป็นระเบียบมากขึ้น
2. ขั้นดัดแปลงความรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงข่าวสารความรู้ที่ได้รับจากการอ่านนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อประสบการณ์ใหม่ๆ หรือเกิดแนวความคิดใหม่ที่จะจัดระเบียบโครงสร้างของข่าวสารความรู้เดิมนั้น เพื่อให้สัมพันธ์หรือต่อเนื่องกับสถานการณ์หรือความรู้ใหม่
3. ประเมินผลความรู้ คือกระบวนการที่ต่อเนื่องกับข้อ 2 โดยนักเรียนหรือผู้อ่านจะประเมินว่า สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี หรือทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นหรือไม่เพียงไร

กันยา สุวรรณแสง (2532, หน้า 171-172) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบรูเนอร์ สรุปได้ว่าเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ 3 กระบวนการ ดังนี้

1. Acquisition เป็นกระบวนการของการรวบรวมความรู้ใหม่ๆ เข้าแทนที่ความรู้เก่า หรือเป็นการจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่ได้รับให้เป็นระเบียบมากขึ้น
2. Transformation เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ได้รับมานั้นให้เกิดประโยชน์ต่อประสบการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ๆ หรือเกิดแนวความคิดใหม่ ที่จะจัดระเบียบโครงสร้างของความรู้เดิมนั้นเพื่อให้สัมพันธ์กับสถานการณ์หรือความรู้ใหม่

3. Evaluation เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกับข้อ 2 โดยผู้เรียนจะประเมินว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลง (Transformation) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกับข้อ 2 โดยผู้เรียนจะประเมินว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลง (Transform) ไปนั้น เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี หรือทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นหรือไม่เพียงใดเป็นต้น

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2537, หน้า 213-215) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบรุนเนอร์ไว้ว่า บรุนเนอร์ เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นผู้เรียนได้ประมวลข่าวสารจากการที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเชื่อว่าสิ่งรับรู้ขึ้นอยู่กับความใส่ใจของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้น การเรียนรู้จะเกิดจากการค้นพบ แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้โดยการค้นพบคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน
3. พัฒนาการทางเซอวิปัญญาจะเห็นได้ชัด โดยที่ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกได้

หลายอย่างพร้อมๆ กัน

วิธีการที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้

วิธีการที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้ ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของผู้เรียน ชั้นที่บรุนเนอร์เสนอมี 3 ชั้นคือ Enactive, Iconic, และ Symbolic วิธีที่ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการค้นพบความรู้ แบ่งออกเป็น 3 วิธีคือ

1. วิธีการที่เรียกว่า เอนแอคทีฟ (Enactive Mode) ซึ่งเป็นวิธีการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการสัมผัสจับต้องด้วยมือผลักดึง
2. วิธีการที่เรียกว่า ไอคอนนิค (Iconic Mode) เมื่อเด็กสามารถที่จะสร้างจินตนาการหรือมโนภาพขึ้นในใจได้ก็จะสามารถที่จะรู้จักโลก
3. วิธีการที่ใช้สัญลักษณ์ หรือ Symbolic Mode) วิธีนี้ผู้เรียนจะใช้ในการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนมีความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

นอกจากนี้บรุนเนอร์ ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการสอน ไว้ดังนี้

1. กระบวนการความคิดของเด็กต่างจากผู้ใหญ่ ครูหรือผู้มีความรับผิดชอบทางการศึกษา จะต้องมีความเข้าใจว่าเด็กแต่ละวัยมีการรู้คิดอย่างไร
2. เน้นความสำคัญของผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนสามารถที่จะควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้และเป็นผู้ริเริ่มที่จะลงมือกระทำ ดังนั้นผู้สอนต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยการค้นพบ โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
3. ในการสอนควรจะเริ่มจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือประสบการณ์ที่ใกล้ตัว เพื่อผู้เรียนจะได้มีความเข้าใจ

บรุนเนอร์ เชื่อว่า ถ้าครูเข้าใจพัฒนาการทางเซอว์ปัญญาของเด็กให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยเด็กก็จะสามารถเรียนรู้ได้ บรุนเนอร์ ได้สรุปความสำคัญของการเรียนรู้โดยการค้นพบว่าดีกว่าการเรียนรู้โดยวิธีอื่น ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนจะเพิ่มพลังทางสติปัญญา
2. เน้นรางวัลที่เกิดจากความภูมิใจในผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาดีกว่ารางวัลหรือเน้นแรงจูงใจภายนอกมากกว่าแรงจูงใจภายใน

3. ผู้เรียนจะเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยการค้นพบและสามารถนำไปใช้ได้

4. ผู้เรียนจะจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีและได้นาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ของ บรุนเนอร์ เป็นการผสมผสานเรียนรู้ทั้ง 3 กระบวนการ คือ ขั้นค้นหาความรู้เข้ามาแทนความรู้เก่า ขั้นดัดแปลงความรู้ให้เกิดประโยชน์และเชื่อว่าสิ่งรับรู้ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้นๆ การเรียนรู้จะเกิดจากการค้นพบเครื่องมือในการค้นพบความรู้ ได้แก่ วิธีที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การสร้างจินตนาการหรือมโนภาพขึ้นในใจได้ และวิธีการที่ใช้สัญลักษณ์

ทฤษฎีของบลูม

ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน (2525, หน้า 21-22) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบลูม (Bloom) สรุปได้ว่า บลูม ได้กำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการอ่านได้ ดังนี้

1. Cognitive Domain เป็นพฤติกรรมในด้านกิจกรรมของสมอง จำแนกได้เป็นส่วนย่อย 6 ระดับ คือ

1.1 ความรู้ คือ รู้ในข้อเท็จจริงต่างๆ รู้สิ่งที่เฉพาะแนวทาง เงื่อนไข แนวโน้ม โครงการ หลักการ และกระบวนการ

1.2 ความเข้าใจ มีความสามารถในการแปลความ ตีความ โยงความสัมพันธ์ อธิบาย แนะนำ บอกแนวโน้มได้

1.3 การประยุกต์ เป็นความสามารถที่สามารถนำหลักการต่างๆ มาใช้ได้อย่างถูกต้องคือ แก้ปัญหาได้ สรุปความคิดรวบยอดได้

1.4 วิเคราะห์ สามารถจำแนกจากส่วนรวมมาเป็นส่วนย่อยได้ พิจารณาเหตุผลหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อยต่างๆ นั้นได้ และมองเห็นโครงสร้างของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นส่วนใหญ่

1.5 สังเคราะห์ ความสามารถในการรวบรวมประเด็นย่อยต่างๆ ส่วนย่อยอาจมาจากแหล่งต่างๆ กัน เมื่อสังเคราะห์แล้วจะเป็นรูปแบบหรือโครงสร้างใหม่ การสังเคราะห์เป็นพฤติกรรม

เกี่ยวกับความคิดริเริ่ม แต่อาจจะไม่เป็นความคิดที่เสรีทั้งหมด เพราะมีขอบเขตจำกัดของปัญหา หรือขอบข่ายของงาน

1.6 การประเมินผล เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่า เกณฑ์การตัดสินอาจขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายใน หรือภายนอกตัวบุคคล แล้วแต่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

2. Affective Domain) เป็นพฤติกรรมในด้านความรู้สึก อารมณ์ ทัศนคติที่มีผลมาจากการเรียนรู้ แยกได้ดังนี้

2.1 การยอมรับ เป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้า เช่น ความพอใจ การยอมรับ การรับฟัง หรือความตั้งใจ

2.2 การตอบสนองคือ การมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้า เช่น พอใจในสิ่งที่เรียน ความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรม มีความรู้สึกชื่นชม มีความเชื่อและเห็นคุณค่า

2.3 การรวบรวม จากการศึกษาที่พอใจหรือยอมรับ หรือมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนจะเกิดความคิดรวบยอดเฉพาะตน สามารถจะรวบรวม จัดระบบ ซึ่งตรงกับอุดมคติหรือความต้องการของตน คุณลักษณะเฉพาะตัว เมื่อเกิดความพอใจในการเรียน จะยอมรับเอามาเป็นความคิด ความเชื่อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

3. Psychomotor Dormain เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นได้จากการกระทำ เช่น การรับรู้ การเลียนแบบ และสามารถริเริ่มกระทำด้วยตนเองหรือเกิดแนวคิดใหม่ ปฏิบัติฝึกเพลงไปจากหลักการเดิม

กันยา สุวรรณแสง (2532, หน้า 155-156) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบลูม (Bloom) สรุปได้ว่าบลูมได้จำแนกพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่สามารถนำมาใช้ในการอ่านเป็น 3 จำพวก ดังนี้

1. พฤติกรรมทางสมอง (Cognitive /domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้ พฤติกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้ข้อเท็จจริง (Facts) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด การเรียนรู้หลักการ (Concepts) หรือกฎเกณฑ์ (Rules) และการเรียนรู้แก้ปัญหาต่างๆ (Problem Solving)

2. พฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อและประสาท หรือด้านทักษะการใช้ข้อวัวยะต่างๆ (Psychomotor Dormain) เป็นการเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญหรือทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ การเปลี่ยนแปลงในด้านความชำนาญนี้เกิดทักษะ (Skill) ทางร่างกาย (Physical Skill) และทักษะทางจิต (Psychological Skill) หรือทักษะทางอารมณ์ อาจจำแนกได้ 2 ประเภทคือ

2.1 ทักษะทางกลไกการสัมผัส (Sensorimotor Skill) เป็นกลไกที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ไม่ซับซ้อน เช่น การเดินรำ การเล่นกีฬา

2.2 ทักษะกลไกการรับรู้ (Perceptual-motor Skill) เป็นทักษะที่มีความซับซ้อน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความจำและการคิด เช่น การวาดภาพ ต้องคิด จินตนาการ จำได้

3. พฤติกรรมด้านอารมณ์ ด้านความคิด หรือด้านจิตใจ (Affective Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ หรืออารมณ์ หรือความรู้สึก ได้แก่ การทำให้ผู้อื่นเกิดความพอใจ เกิดรสนิยม เกิดเจตคติ และค่านิยม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน เช่น ความภูมิใจ ความศรัทธา การเห็นคุณค่า

สุรงค์ คุ้มตระกูล (2537, หน้า 184-187) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของบลูม (Bloom) สรุปได้ว่า บลูมได้จัดกลุ่มวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัยและด้านเจตพิสัยของการศึกษา ด้านที่กำหนดพฤติกรรม การเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการอ่านได้

วัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) บลูม แบ่งความรู้ออกเป็น 3 หมวดดังนี้

1.1 ความรู้ที่เกี่ยวกับความจริงเฉพาะต่างๆ โดยมีความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความของสิ่งต่างๆ เช่น คำจำกัดความของคำว่า นาม กิริยา เป็นต้น

1.2 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะใช้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งประเภท หรือจัดกลุ่ม เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบอิตาลี

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในความรู้ที่เรียน โดยสามารถอธิบายด้วยคำพูดของตน หรืออาจแปลความหมาย (Translation) หรือตีความหมาย (Interpretation) ได้ หรืออาจบอกผลตามการกระทำได้

3. การนำความรู้ไปประยุกต์ (Applization) หมายถึง ความสามารถจะนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ในการประสบการณ์ชีวิตประจำวัน เช่น ถ้านักเรียนหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยมผืนผ้าในห้องเรียนสามารถที่จะหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยมผืนผ้าในห้องเรียนสามารถที่จะหาพื้นที่ของสนามที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าได้

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถที่จะรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ออกเป็นส่วนย่อยและแสดงความสัมพันธ์ของส่วนย่อยเหล่านั้น เช่น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประโยคใดเป็นข้อความจริง และประโยคใดเป็นความคิดเห็นเฉยๆ

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถที่จะรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ หรือประสบการณ์เข้าเป็นส่วนรวมเป็นสิ่งใหม่ เช่น การเขียน Term paper เกี่ยวกับวิชาที่เรียน

6. การประเมินผล หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ความรู้ที่เรียนมาในการตัดสินใจจัดคุณค่าของสิ่งที่เรียนรู้ได้ หรือประสบการณ์จากการอ่านหรือฟัง เช่น หลังจากอ่านหนังสือจบแล้วสามารถตัดสินใจว่าหนังสือดีหรือไม่ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ด้านเจตพิสัย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การรับหรือการใส่ใจ (Receiving or Attending) หมายถึง สภาพที่ผู้เรียนเริ่มที่จะเตรียมรับตอบสนองสิ่งเร้าที่อยู่รอบตัว

2. การตอบสนอง (Responding) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยความเต็มใจหรือแสดงความพอใจในการตอบสนอง

3. การเห็นคุณค่า (Valuing) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมตอบสนองเพราะเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น

3.1 การยอมรับค่านิยม (Acceptance of Value) หมายถึง การที่ผู้เรียนเชื่อว่าสิ่งนั้นมีค่านิยมที่ควรจะยอมรับ เช่น นักเรียนชอบเรียนภาษาไทย เพราะมีค่านิยมว่าเป็นคนไทยควรพูดภาษาไทยให้แตกฉาน

3.2 การที่ตีค่านิยมว่าสำคัญมากหรือน้อย (Preference for a Value) เช่น ผู้เรียนเห็นว่าภาษาไทยสำคัญกว่าภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาของชาติ

3.3 การมีการผูกมัดตนเอง (Commitment) หมายถึง การยอมรับตนเองและผู้อื่นว่าค่านิยมอันใดอันหนึ่งเป็นสิ่งที่ตนยึดถือ และจะพยายามอุทิศตนทำงานเพื่อค่านิยมนั้น

4. การรวบรวมค่านิยม (Organization) เป็นการรวบรวมค่านิยมหลายอย่างที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเข้าด้วยกัน หรืออาจเปรียบเทียบความสำคัญว่าค่านิยมใดมีความสำคัญมากหรือน้อย

5. การยอมรับค่านิยมเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาชีวิต ที่มีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม (Characterization) ค่านิยมจะเป็นแรงภายในที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูมเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในด้านกิจกรรมของสมองที่เกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินผล พฤติกรรมในด้านความรู้สึก อารมณ์ ทศนคติ อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่การยอมรับการตอบสนองและการรวบรวมซึ่งเกิดจากความพอใจ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งเห็นได้จากการกระทำ เช่น การรับรู้ การเลียนแบบ

ทฤษฎีของเพียเจท์

ฌีร์ลัคฌ์ บุนเยกาญจน (2525, หน้า 23-24) กล่าวถึงลำดับขั้นพัฒนาการความคิดตามทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget) สรุปได้ว่า

อายุตั้งแต่เกิดถึง 2 ปี รู้ว่านั่นเป็นวัตถุที่แตกต่างจากตัวเอง รู้จัดแสวงหาสิ่งเร้า รู้จดจำสิ่งที่น่าสนใจ ภาษาพูดพัฒนาไม่เต็มที่ เข้าใจเรื่องราวโดยใช้ประสาทสัมผัส รู้จักเลียนแบบ ทำซ้ำ รู้ว่าวัตถุมีอยู่ยอมไม่สูญหาย

อายุ 2-7 ปี คิดเอาแต่ใจตัวเอง ไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น เห็นความเหมือนแต่ไม่เห็นความแตกต่าง ฉะนั้นถ้าวัตถุสองอย่างมีความคล้ายกันในบางลักษณะวัตถุทั้งสองอย่างนั้น ย่อมเหมือนกันในลักษณะอื่นๆ ทั้งหมด ความสามารถทางภาษามีเพิ่มมากขึ้น รู้จักแยกประเภทและแบ่งชั้น เข้าใจเรื่องความเกี่ยวพัน เข้าใจจำนวนเลข สามารถคิดเลขออกโดยไม่ต้องใช้เหตุผล แต่ใช้ความคล่องแคล่วในเชิงเปรียบเทียบแทน เพราะรู้จักแบ่งพวกแบ่งชั้นแล้ว ลักษณะการพัฒนาการเริ่มพัฒนาการคิดเรื่องการทรงสภาวะเดิมของวัตถุ การทรงสภาวะเดิมของปริมาณ (อายุ 5 ปี) การทรงสภาวะเดิมของน้ำหนัก (อายุ 6 ปี) การทรงสภาวะเดิมของปริมาตร (อายุ 7 ปี)

อายุ 7-11 ปี รู้จักคิดอย่างใช้เหตุผล สามารถคิดย้อนกลับได้ (ในเชิงเลขคณิต) รู้จักแบ่งแยก จัดหมวดหมู่ ลำดับชั้น รู้จักจัดองค์ประกอบตามลดหลั่นจากเล็กไปหาใหญ่

อายุ 11-15 ปี สามารถคิดโดยไม่ต้องใช้วัตถุเป็นสื่อ สามารถคิดรวบยอดรู้จักวิเคราะห์ความหมายและทดสอบสมมติฐานได้

ชนาธิป พรกุล (2543, หน้า 184-185) กล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดของเพียเจท์ ซึ่งสรุปได้ว่า เพียเจท์เป็นนักจิตวิทยาผู้เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Theory of the delevelopment of intelligence) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาเกิดขึ้นเมื่อบุคคลปะทะกับสิ่งแวดล้อมโดยบุคคลพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการ 2 อย่างคือ การดูดซึม (Assimilation) และการปรับให้เหมาะ (Accommodation)

กระบวนการทางสติปัญญา แบ่งเป็น 4 ขั้น โดยใช้ช่วงอายุเป็นตัวกำหนดคร่าวๆ ดังนี้

1. ระยะใช้ประสาทสัมผัส (Sensorimotor stage) 0-2 ปี เด็กได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยประสาทสัมผัสและอวัยวะ
2. ระยะแรกเริ่มการคิดระยะเริ่มคิด (Preoperation stage) 2-7 ปี เด็กคิดยังไม่เป็นระบบ เด็กตัดสินใจจากการรับรู้ของตน
3. ระยะเริ่มคิดเป็นรูปแบบ (Concrete operation stage) 7-11ปี เด็กสามารถคิดเป็นเหตุคิดเป็นผลเฉพาะเรื่องที่เป็นรูปแบบ

4. ระยะเวลาเป็นนามธรรม (Formal operation stage) 11-15 ปีเด็กเพิ่มความสามารถในการใช้ตรรกในกระบวนการคิดมากขึ้น

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเลื่อนขั้นของบุคคลจากขั้นหนึ่งไปขั้นต่อไปคือ วุฒิภาวะ การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การถ่ายทอดทางสังคม และการจัดระบบตนเอง

แนวคิดของเพียเจท์มีอิทธิพลต่อการศึกษา 2 เรื่องคือ

1. เด็กเป็นนักคิดที่สามารถสร้างความเข้าใจต่อเหตุการณ์รอบตัวเอง ครูควรให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จากการค้นพบมิใช่จากการบรรยายของครู

2. ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างได้ แต่ครูควรประเมินระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กและพิจารณาประเภทของความสามารถที่เด็กจำเป็นต้องใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เพียเจท์ เป็นนักจิตวิทยาที่กล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาทางสติปัญญา ว่าเกิดขึ้นเมื่อบุคคลปะทะกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการ 2 อย่างคือ การดูดซึม และการปรับให้เหมาะสม ซึ่งกระบวนการทางสติปัญญาแบ่งเป็น 4 ขั้น โดยใช้ช่วยอายุเป็นตัวกำหนดคือ ระยะเวลาใช้ประสาทสัมผัสระยะแรกเริ่มการคิด ระยะเวลาเริ่มคิด ระยะเวลาเริ่มคิดเป็นรูปแบบ และระยะคิดเป็นนามธรรม

ทฤษฎีของธอร์นไดค์

ประสาท อิศรปริดา (2523, หน้า 67-75) กล่าวถึง ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ว่าเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ทฤษฎีของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) คือทฤษฎีที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับความต้องการ (R) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ได้ด้วยการที่มนุษย์หรือสัตว์ได้เลือกเอาปฏิบัติการตอบสนองที่ถูกต้องนั้น เชื่อมต่อกับสิ่งเร้าที่เหมาะสมหรือการเรียนรู้จะเกิดขึ้นโดยได้สร้างสิ่งเชื่อมโยงหรือพันธะระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองให้เกิดขึ้นโดยการให้รางวัลเป็นตัวเสริมแรง โดยการทดลองชังแมวอายุ 8 เดือน ไว้ในกล่องผลไม้ที่มีคานบังคับ เพื่อดูว่าแมวจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหาที่จะกดคานเพื่อเปิดประตูออกมากินปลาอย่างที่ว่างล่อไว้ในขณะที่แมวหิวจัด จากการทดลอง 100 ครั้ง เข้า-เย็น วันละ 20 ครั้ง พบว่าแมวใช้วิธีลองผิดลองถูกก่อนแล้วค่อยๆ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองด้วยวิธีการที่เป็นข้อสรุปด้วยตนเองได้ถูกต้อง โดยใช้เวลาน้อยลงแต่ได้ผลสัมฤทธิ์ที่พอใจ จึงสรุปกฎการเรียนรู้ได้ 3 กฎ ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม คือ เมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำแล้วได้ทำ เขาย่อมเกิดความพอใจแต่เมื่อพร้อมที่จำแล้วไม่ได้ทำเขาจะเกิดความไม่พอใจ ความพร้อมตามความหมายนี้ หมายถึงวุฒิ

ภาวะพื้นฐาน ประสบการณ์เดิม และความพร้อมทางด้านจิตใจ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนของครูจึงต้องเตรียมความพร้อมของนักเรียน ความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ รวมทั้งตัวครูผู้สอน

2. กฎแห่งการฝึกหัดมี 2 กฎ คือ กฎแห่งการได้ใช้ ซึ่งหมายถึงพันธะหรือตัวเชื่อมระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองจะเข้มแข็งขึ้น เมื่อได้ทำบ่อยๆ และการไม่ได้ใช้หมายถึง เมื่อไม่ได้ฝึกบ่อยๆ หรือต่อเนื่อง ปฏิบัติการตอบสนองต่อสิ่งเร้าก็จะอ่อนกำลังลง

3. กฎแห่งความพอใจ คือ เมื่อนักเรียนมีความพอใจก็แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าเข้มแข็งขึ้น ดังนั้นการเสริมแรงโดยใช้รางวัลจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนพอใจมากขึ้น

การประยุกต์ทฤษฎีของธอร์นไดค์ในการจัดการเรียนการสอน สามารถกระทำได้ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ได้ชัดเจน คือ สามารถสังเกตการตอบสนองของนักเรียนได้
2. จัดแบ่งเนื้อหาการเรียนออกเป็นหน่วยๆ ให้เรียนทีละหน่วยเพื่อให้เกิดความพอใจในผลที่ได้เรียนทีละหน่วย

3. การสอนต้องเริ่มจากหน่วยที่ง่ายไปหายากเสมอ

4. การให้รางวัลเสริมแรงเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน และเสริมแรงจิตใจภายในและภายนอกให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อนักเรียนจะได้ถ่ายโอนการเรียนรู้จากในชั้นเรียนไปสู่สังคมภายนอก ได้อย่างดี

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้รายงานได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสื่อประกอบแผนการสอนเรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โดยจัดสื่อการเรียนจากง่ายไปหายากและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน อาศัยประสบการณ์เดิมที่นักเรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน และจัดประสบการณ์ใหม่เพิ่มเข้าไป เช่น ฝึกทักษะกระบวนการอ่านเชิงวิเคราะห์ กระบวนการคิดแก้ปัญหา และกระบวนการกลุ่มก็จะช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีคือเป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

อาวี พันธุ์ณี (2534, หน้า 121-127) กล่าวถึงทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับความต้องการ (R) ของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ที่มีออกมาในรูปแบบต่างๆ หลายรูปแบบ โดยการลองถูกลองผิด (Trial and Error) จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด จากการทดลองของธอร์นไดค์สรุปผลเป็นกฎการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) หมายถึง สภาพความพร้อมหรือมีวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งร่างกาย อวัยวะต่างๆ และจิตใจรวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์เดิม สภาพความพร้อมของ หู ตา ปะสาท สมอง และกล้ามเนื้อ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) หมายถึง การที่ผู้เรียนฝึกหัด หรือกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมจะทำให้เกิดความบริบูรณ์และถูกต้อง กฎแห่งการฝึกหัดแบ่งออกเป็น

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of use) หมายถึง การฝึกฝน การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ย่อมทำให้เกิดพันธะแน่นแฟ้นระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ทำให้ความรู้คงอยู่คงทนถาวรและไม่ลืม

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disuse) หมายถึง การไม่ได้ฝึกฝน หรือการไม่ได้ใช้บ่อยๆ ทำให้ความมั่นคงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองลดความเข้มลงหรืออาจทำให้ความรู้นั้นลืมเลือนไปได้

3. กฎแห่งความพอใจ (Law of Effect) กฎนี้เป็นผลทำให้เกิดความพอใจ กล่าวคือ ความพอใจจะทำให้สิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองมีความมั่นคง ในทางตรงข้ามหากไม่พอใจก็จะไม่อยากเรียนรู้และเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้

การนำแนวคิดไปใช้ในการเรียนการสอน

จากทฤษฎีของธอร์นไคค์ ดังกล่าว นักศึกษาชื่อ ฟิทช์ (Fitch) ได้เสนอแนะการจัดการเรียงลำดับขั้นไว้ดังนี้

1. ครูควรแยกเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยๆ และเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมให้กับผู้เรียนครูควรวางแผนจัดทำโครงการสอน และแจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้า

2. ครูต้องวางแผนและกำหนดให้ชัดเจนในเรื่องการฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญและเกิดความพอใจในการเรียนรู้

3. ครูต้องจัดกิจกรรม บทเรียน เป็นลำดับขั้นของการสอน คือ จะต้องสอนจากง่ายไปหายาก สอนจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัว

การนำกฎการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนโดยการลองผิดลองถูก หรือการมีประสบการณ์จริงด้วยตนเอง เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและอยากเรียนรู้ในอนาคตต่อไปอีก

2. การนำกฎแห่งความพร้อมมาใช้ หมายถึง การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพสูง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อม จึงควรจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้ง จิต กาย ภูมิหลัง และแรงจูงใจ

3. การนำกฎการฝึกหัดมาใช้ ผู้สอนไม่ควรสอนโดยเน้นความรู้อย่างเดียวแต่ควรสอนให้ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ นั้น โดยสามารถนำไปใช้ได้ การนำสิ่งที่เรียนมาใช้บ่อยๆ จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ที่คงทนถาวร

กันยา สุวรรณแสง (2532) กล่าวถึงทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับความต้องการ (R) ของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ธอร์นไดค์ เน้นว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ การเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่าง S-R มากขึ้น หมายความว่า เมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้า อินทรีย์ อินทรีย์จะมีการตอบสนองหลายๆ อย่าง เป็นการลองผิดลองถูก จนกว่าจะสามารถเลือกปฏิกิริยาตอบสนองอันที่ดีที่สุดไว้ใช้ในคราวต่อไปซึ่ง ธอร์นไดค์ สรุปว่า การลองผิดลองถูกนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองและการเรียนรู้

กฎแห่งการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. กฎการเรียนรู้หลัก 3 กฎ (The Three Major Laws of Learning) มีอยู่ 3 กฎด้วยกันคือ

1.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึง ความพร้อมว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้นมา เมื่อบุคคลมีความพร้อมที่จะเรียนหรือกระทำการกิจกรรมใดๆ ถ้าไม่ได้ทำก็จะเกิดความไม่พอใจ ถ้าบุคคลมีความพร้อมที่จะเรียนหรือกระทำการกิจกรรมใดๆ ถ้าได้ทำก็จะเกิดความพอใจ และถ้าบุคคลไม่มีความพร้อมที่จะเรียนหรือกระทำการกิจกรรมใดๆ ถ้าถูกบังคับก็จะเป็นไม่พอใจ

1.2 กฎแห่งการใช้และการไม่ได้ใช้ (Law of use and Disuse) กฎนี้ว่า อินทรีย์ได้รับการฝึกหรือกระทำซ้ำๆ อยู่เสมอ จะเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมติดตัว เป็นนิสัย เคยชิน และทักษะในการกระทำนั้นๆ จะมีมากและทำได้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าขาดการฝึกความชำนาญก็จะลดน้อยและการกระทำสิ่งนั้นก็จะได้ผลดีเช่นเดิม

2. กฎการเรียนรู้ย่อย (Subordinate Laws) มีอยู่ด้วยกัน 5 กฎ ดังนี้

2.1 กฎแห่งการตอบสนองมารูป กฎนี้มีใจความสำคัญว่า เจตคติ ความโน้มเอียง ความเชื่อ เป็นตัวตัดสินว่าสิ่งใดจะทำให้เกิดความพอใจและสิ่งใดทำให้ไม่พอใจ

3. กฎแห่งการเลือกการตอบสนอง (Law of Partial Activity) คือ กฎแห่งการเลือกพฤติกรรมก่อนหลัง

4. กฎแห่งความสัมพัทธ์ (Law of Assimilation of Analogy) เป็นการตอบสนองโดยการเอาประสบการณ์มาจากอดีต

5. กฎแห่งการถ่ายโยง หรือความสัมพันธ์ของพฤติกรรมใหม่กับพฤติกรรมเก่า (Law of Associative Shifting) พฤติกรรมของคนเราจะเรียนรู้ได้ง่ายและเร็วขึ้นถ้ามองเห็นว่าปัญหาใหม่และปัญหาเก่ามีความเกี่ยวข้องกัน

จากที่กล่าวมา เกี่ยวกับทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับความต้องการ (R) ของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) สรุปได้ว่า กฎการเรียนรู้ได้ 3 กฎ คือ กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด มี 2 กฎ คือ กฎแห่งการได้ใช้ และการไม่ได้ใช้ และกฎแห่งความพอใจ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ การเสริมแรง (Reinforcement) เพราะจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่าง S-R มากขึ้น และการลงมือทดลองเพื่อตอบสนองสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตประจำวันแล้วจัดประสบการณ์ใหม่

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้รายงานได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสื่อประกอบแผนการสอนเรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยจัดทำสื่อการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน อาศัยประสบการณ์เดิมที่นักเรียนคุ้นเคยกับชีวิตประจำวันแล้วจัดประสบการณ์ใหม่เพิ่มเข้าไป เช่น ฝึกทักษะกระบวนการอ่านเชิงวิเคราะห์ กระบวนการคิดแก้ปัญหา และกระบวนการกลุ่ม ก็จะช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี คือ เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

จิตวิทยาวัยรุ่น

การจัดการเรียนการสอนอ่าน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้หลักจิตวิทยาเพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวินิจฉัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม ภัย ความคิด ความรู้สึกและความใฝ่ฝัน ความปรารถนา เพื่อจะได้จัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมโดยมีนักการศึกษาและนักจิตวิทยากล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2536, หน้า 202-203) กล่าวถึงความต้องการของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลักษณะนักเรียน และจัดประสบการณ์กิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กเพื่อจะได้พัฒนาจริงๆ ขึ้นไป มีข้อที่น่าสนใจคือ เยาวชนต้องการที่จะมีความเจริญอกงามทางด้านความคิด สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน สามารถอ่านและฟังด้วยความเข้าใจ เยาวชนต้องการที่จะพัฒนาคุณค่าทางคุณธรรม ศีลธรรม จรรยา ความมีน้ำใจ คุณค่าทางกฎหมาย และความรู้สึกรักธรรมชาติ ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา นอกจากให้ความรู้แล้วต้องอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะความเฉลียวฉลาดจะเกิดขึ้นได้ถ้าครูสอนให้รู้จักคิด วิचारณญาณ คิดกว้าง คิดไกล และคิดถูกทาง ดังนั้นการฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ

นรา สมประสงค์ (2538, หน้า 129-130) กล่าวถึงพัฒนาการทางปัญญาของวัยรุ่นว่าเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ดังที่เพียเจต์ได้สรุปไว้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์จะถึงภาวะสูงสุด เมื่ออายุประมาณ 16 ปี ดังนั้นในวัยนี้จึงมีความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจความหมายของคำพูดได้อย่างถูกต้อง มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมมีความสนใจสิ่งต่างๆ นานขึ้น ชอบแสวงหาความจริง สนใจในปัญหาชีวิต ปัญหาสังคมและโลกภายนอกอย่างกว้างขวางขึ้น ชอบอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และมีมโนคติเกี่ยวกับตนเองตามความเป็นจริงมากขึ้น และพัฒนาการที่สำคัญๆ ของวัยรุ่นมี ดังนี้

1. มีความจำดี
2. มีสมาธิดี
3. เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
4. มีความคิด คิ๊งอกงาม
5. มีจินตนาการ
6. มีความเชื่อมั่นจริงจังและมั่นคง

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์ (2538, หน้า 65-73) ได้กล่าวถึงจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น และแนวทางที่ครูภาษาไทยใช้ในการจัดกิจกรรม และประสบการณ์ต่างๆ ขึ้น เพื่อเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ทักษะ และมีแนวการพัฒนาการทางภาษายังยิ่งขึ้นไป เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ความถนัด ความสามารถและความสนใจทางภาษาต่างกัน เด็กต่างเพศกันก็จะมีความถนัดทางภาษาต่างกันโดยส่วนรวมแล้วเด็กผู้หญิงจะมีความถนัด ความสามารถและทักษะทางภาษาสูงกว่าเด็กผู้ชายในระดับอายุเดียวกัน

2. ความพร้อม (Readiness)

ความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งครูควรคำนึง โดยปกติแล้วเด็กจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีความพร้อมพอสมควร แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในด้านนี้

3. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ตรง การฝึกปฏิบัติ และการที่นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จะเป็นพฤติกรรมที่คงทน ถาวร และเมื่อนักเรียนเรียนแล้วจะไม่มีอาการลืม และในบางกรณีก็สามารถถ่ายเทความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้

4. การเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful Learning)

ในสภาพการเรียนการสอนโดยทั่วๆ ไป ครูควรตั้งจุดประสงค์ในการสอนเพื่อให้การเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายมีลำดับขั้นเห็นได้ชัด เป็นการแสดงลำดับขั้นของการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายพร้อมทั้งได้แสดงพฤติกรรมของครูควบคู่กันไปด้วย

5. การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing)

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ นักเรียนจะมีความแคล่วคล่องชำนาญในภาษาก็เพราะประสบการณ์ตรง ลงมือกระทำเองโดยการฝึกทักษะต่างๆ จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

6. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise)

กฎการเรียนรู้โดยการฝึกฝนก็เป็นกฎการเรียนรู้อีกภาคหนึ่ง ซึ่งนักจิตวิทยาชื่อธอร์นไดค์ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝน หรือการกระทำซ้ำ ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ โดยลักษณะวิชาแล้วนักเรียนจะมีทักษะทางภาษาดี มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย ก็ต่อเมื่อได้ฝึกฝนและกระทำ ถ้านักเรียนได้ฝึกฝน ได้ทำแบบฝึกหัดได้ใช้ทักษะภาษามากเท่าใดก็จะช่วยให้มีทักษะดีมากขึ้นเท่านั้น

7. กฎแห่งข้อมูลย้อนกลับ (Law of Effect)

การสอนทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน หลักภาษาและวรรณคดี นักเรียนต้องการทราบผลการเรียนของตนเองว่าเป็นอย่างไร เป็นที่น่าพอใจของตนหรือคนอื่นหรือไม่ ครูควรตรวจผลงานนักเรียนโดยเร็ว เพื่อให้เขาแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของเขาและภาคภูมิใจในผลงานที่มีผลออกมาดี

8. กฎของการใช้ได้และใช้ไม่ได้ (Law of Disuse)

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ต้องมีการใช้และฝึกฝนอยู่เสมอจึงมีความคล่องแคล่วชำนาญการในการใช้ภาษา หากเรียนไปแล้วไม่ได้ใช้หรือนานๆ ใช้สักครั้งหนึ่งก็จะลืมไปหมด หรือมีทักษะไม่ดีเท่าที่ควร การจัดเนื้อหาควรเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์แก่นักเรียน การสอนเนื้อหาวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะในด้านหลักภาษาและการใช้ภาษา ครูควรวางแผนการสอนด้วยความระมัดระวัง ควร มุ่งหมายและกิจกรรมควรคำนึงถึงการนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ด้วย

9. แรงจูงใจ (Motivation)

แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะในด้านการสอนภาษาไทย เพราะโดยทั่วไปแล้ว มักจะไม่มีใครมีผู้ให้ความสนใจกับภาษาไทยมากนัก เพราะภาษาไทยเป็นภาษาของเราเองเกิดมาก็สามารถพูดจาสื่อสารได้รู้เรื่อง ครูควรพยายามสร้างสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกฝนทักษะและทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย แรงจูงใจมี 2 ประเภทคือ แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายใน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542, หน้า 10-13) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องคำนึงถึงจิตวิทยาบางประการ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างบรรยากาศ และจัดสภาพการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้เสนอแนวคิดที่ควรคำนึง ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการเรียนการสอนภาษาไทยจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดทางภาษาแตกต่างกัน พิจารณาโดยส่วนรวมแล้วเด็กหญิงมีความสามารถ ความสนใจ ความถนัดทางภาษาสูงกว่าเด็กชายในวัยเดียวกัน และแม้แต่เพศเดียวกันก็ยังมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสาเหตุมาจากสภาพร่างกาย ความสามารถทางสติปัญญา พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ทั้งในบ้านและชุมชน ฐานะทางเศรษฐกิจ ทางครอบครัว การดูแลเอาใจใส่ และการปลูกฝังทางภาษาการสอนภาษาไทยที่เด็กได้รับจากโรงเรียน ลักษณะนิสัยของเด็กเอง

2. ความพร้อม หมายถึง สภาพระดับความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน รวมทั้งความสนใจ และความรู้พื้นฐานซึ่งสูงพอที่จะทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่จะเรียนได้สะดวก หรือความพร้อมทางวุฒิภาวะ และประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่มีมากพอที่จะทำให้เด็กเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่จะเรียนได้

3. กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งมีผลต่อเนื่องมาจากประสบการณ์โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นทั้งประสบการณ์ตรงและทางอ้อม การฝึกปฏิบัติ หรือการที่นักเรียนได้ปะทะกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในทำนองที่นักเรียนเกิดความงอกงามขึ้น เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ ครูภาษาไทยควรจัดสภาพการเรียน การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อความรู้จะได้คงทนถาวรไม่ลืมนำ และครูภาษาไทยจะต้องเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้

4. การเรียนรู้โดยการกระทำ ภาษาเป็นวิชาทักษะ การที่จะทำให้เด็กมีความคล่องแคล่วว่องไวในทางทักษะก็ต้องลงมือปฏิบัติและฝึกฝนบ่อยๆ ถ้าการเรียนการสอนภาษาไทย

โดยใช้วิธีครูเป็นผู้บรรยายตลอดไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝน ทำให้นักเรียนขาดความชำนาญ ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติค้นคว้าด้วยตนเองให้มากที่สุด

5. การเรียนโดยมีเป้าหมาย ในการสอนของครูทุกครั้งควรตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่แน่นอนก่อนว่าการสอนเรื่องนั้นๆ เพื่ออะไรและเวลาสอนก็ดำเนินการสอนไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และการเรียนการสอนจะได้ผลดียิ่งขึ้นถ้านักเรียนรู้ว่าเรียนเรื่องนั้นเพื่ออะไร เพราะเมื่อทราบจุดมุ่งหมายและประโยชน์ที่จะได้รับก็จะทำให้สนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น

6. กฎแห่งแรงจูงใจ แรงจูงใจ หมายถึง แรงดันที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา หากครู อาจารย์มีความรู้ดี และรู้จักวิธีสอนเพื่อให้เกิดความสนใจ หรือโน้มน้าวจิตใจ นักเรียนก็จะไม่เกิดปัญหาในเรื่องแรงจูงใจ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูควรคำนึงว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากเนื้อหา ตลอดจนวิธีสอนเกี่ยวข้องกับความต้องการและประสบการณ์ที่มีมาก่อนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด ประกอบด้วย

6.1 แรงจูงใจภายนอก เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกที่ครูเป็นผู้จัดขึ้น

6.2 แรงจูงใจภายใน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวนักเรียนเอง

6.3 การเสริมกำลังใจ ในการเรียนการสอนภาษาไทย นักเรียนย่อมต้องการเสริมกำลังใจ ในขณะที่การเรียนการสอนดำเนินไปนั้น ครูควรเสริมกำลังใจไปเป็นระยะๆ ซึ่งนักจิตวิทยา กล่าวว่า การเสริมกำลังใจในทางบวกจะเป็นสื่อช่วยให้นักเรียนทราบว่าสิ่งที่เขาแสดงออกไปนั้น ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิดความภูมิใจ และถ้านักเรียนทำผิดพลาดก็ไม่ควรแสดงกิริยาอาการหรือคำพูดที่กระทบกระเทือนใจ

ความพึงพอใจในการเรียนรู้

ความพึงพอใจ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจไว้ ดังนี้

มาสโลว์ (Maslow) ได้ศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจซึ่งพบว่า ความพึงพอใจจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจที่มีอยู่ และสิ่งจูงใจนั้นเกี่ยวข้องกับความต้องการ 5 ประการ ดังนี้ (กวีศิริโกคาภิรมย์, 2544 : 7)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการข้อมูลพื้นฐานในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้แก่ อากาศ น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและอื่น ๆ ความต้องการทางร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นความต้องการต่อเนื่องหลังจากความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองเพียงพอ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ปรารถนาจะได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะมีต่อตนเอง

3. ความต้องการทางด้านสังคม ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว ก็จะมีความต้องการสูงขึ้นคือความต้องการทางด้านสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน เป็นความต้องการที่จะได้รับเข้าร่วมและได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ตลอดจนความเป็นมิตร และความรักจากเพื่อนร่วมงาน

4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นความต้องการที่จะมีฐานะเด่น เป็นที่ยอมรับนับถือจากคนทั้งหลาย รวมถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต เป็นลำดับขั้นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ ที่คนส่วนมากอยากจะเป็นอยากจะได้ และพยายามแสวงหาให้ได้เพื่อจะได้รับการยกย่องเป็นบุคคลพิเศษ

โวลแมน (Wolman, 1973, p. 217) ให้ความหมายความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกเมื่อได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความต้องการหรือแรงจูงใจ

ธาริณี วิทยานิวรรตน์ (2542, หน้า 36) กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจว่าหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อผลของสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับ และอาจมีความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

ทัศนีย์ สิงห์เจริญ (2543, หน้า 19) กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ดีของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับตอบสนอง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียนเช่น สภาพแวดล้อมในห้องเรียน เนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนการสอนจนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้

กู๊ด (Good, 1973, p.518) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง คุณภาพสภาพหรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วอลเลสเตอร์สแตน (Wallerstein, 1971, p. 112) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

จิตติมา พุทธเจริญ (2543, หน้า 18) กล่าวถึงความหมายความพึงพอใจว่า หมายถึง คุณภาพ สภาพหรือระดับความชอบ ความพอใจ ซึ่งเป็นผลผลิตจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จ

การวัดความพึงพอใจ

บังอร ผงผ่าน (2538, หน้า 27) ได้กล่าวถึงการวัดระดับความพึงพอใจอย่างกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การวัดความพึงพอใจด้านความรู้สึก เป็นลักษณะทางความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคลองค์ประกอบทางความรู้สึก แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ ความรู้สึกทางบวกได้แก่ ชอบ พอใจ และ ความรู้สึกทางลบได้แก่ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก้าว รังเกียจ
2. การวัดความพึงพอใจด้านความคิด การที่สมองของบุคคลรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ เกิดเป็นความรู้สึกความคิดเกี่ยวข้องกับการพิจารณาที่มาของทัศนคติออกมาว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี
3. การวัดความพึงพอใจด้านพฤติกรรม เป็นความพร้อมที่จะกระทำ หรือพร้อมที่จะตอบสนองที่มาของทัศนคติ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบของความรู้สึกของเจตคติซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไป จึงสรุปความพึงพอใจเป็นเพียงปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงออกมาในลักษณะผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมินโดยบ่งบอกถึงทิศทางของการประเมินว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวก หรือทิศทางลบ หรือไม่มีปฏิกิริยา คือเฉย ๆ ต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษामผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจจากการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีดังนี้

อุบล ชัยศิริ (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระบบมัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระบบมัลติมีเดีย ที่พัฒนาขึ้นโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

กฤษฎาภรณ์ นะพิชัย (2551) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การใช้ชุดกิจกรรม เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ผลการประเมินความพึงพอใจ หลังเรียนโดยชุดกิจกรรม เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5/1ผลการ ประเมิน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($x = 4.75$)

อาภร กันตังกุล (2553) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การใช้แบบฝึกทักษะการ อ่านเชิงวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน กาญจนานิเชกวิ ทยาลัย สุราษฎร์ธานี ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ แบบฝึกทักษะการอ่านเชิง วิเคราะห์ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

วราภรณ์ หลายทวีวัฒน์ (2553) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การอ่านนิทาน พื้นบ้านอีสานเป็นสื่อการเรียน ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทาน พื้นบ้านอีสานเป็นสื่อการเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

การศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีดังนี้

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และคณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นทุกชุดมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี ค่าเฉลี่ยคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ 1.60-1.00 และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.95/85.65 เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน พบว่า ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยทางสถิติที่ ระดับ .01

ถาวร สอนจันทร์แดง และคณะ (2548) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ 4 MAT เรื่องการแต่งกาพย์ยานี 11 กลุ่มสาระภาษาไทยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 87.14/86.50 ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 80/80 และนักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดท้ายชุด กิจกรรมการเรียนการสอนหลังการเรียนรู้แต่ละชุดได้ถูกต้อง โดยเฉลี่ยร้อยละ 87.14 และสามารถ ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน หลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ถูกต้อง โดยเฉลี่ยร้อยละ 86.50 นั้นแสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุด กิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ปราณี ศิริคะรินทร์ (2542) ได้สร้างแบบฝึกวิชาภาษาไทย เรื่องกลุ่มคำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของ

แบบฝึกวิชาภาษาไทย เรื่องกลุ่มคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัทลุง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน จำนวนทั้งสิ้น 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการสอน 7 แผน แบบฝึกประกอบการสอนภาษาไทย จำนวน 7 แบบฝึก และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย จำนวน 50 ข้อ ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบฝึกวิชาภาษาไทย เรื่องกลุ่มคำ จำนวน 7 แบบฝึก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 95.48/92.87 แสดงว่าแบบฝึกมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมทินี เลไธสง (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีดัชนีความสอดคล้องและเหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 เมื่อนำไปทดลองใช้ได้ประสิทธิภาพเท่ากับ 83.56/82.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่าเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พึงพอใจร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสัยรักการอ่านของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัชนิวรรณ สวงโท (2539) ได้ศึกษาการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูนสีวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การอ่านเพื่อจับใจความ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูนสี ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบัวบานสามัคคี อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูนสีเรื่อง การอ่านเพื่อจับใจความ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูนสี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สายสุณี สกกุลแก้ว (2534) ได้พัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นชุดฝึกทักษะด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดมหาบุศย์ (พิทักษ์ถาวรคุณ) กรุงเทพมหานคร จำนวน 105 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่นักเรียนฝึกทักษะการอ่านจากชุดฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว ได้ทำการทดลองสอบหลังการฝึกปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังการฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย เพื่อจับใจความสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวณี คลองน้อย (2539) ได้วิจัยเรื่องเปรียบเทียบผลการฝึกความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดชลบุรี โดยใช้ชุดฝึกหัดและเขียนสรุปความ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกหัดกับนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยให้เขียนสรุปความ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอสมพนม อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาจากการจับคู่คะแนนของแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ได้แก่เรื่องที่ใช้ในการฝึกอ่าน 20 เรื่อง แบบฝึกหัด กระจายคำตอบเขียนสรุปความ แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกความเข้าใจในการอ่านโดยใช้ชุดฝึกหัด มีผลการฝึกความเข้าใจในการอ่านก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

อุษา จิตรถาวร (2541) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะกิจกรรมขั้นตอนที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพเรื่อง เพื่อนรัก ประกอบการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะกิจกรรมขั้นตอนที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เรื่อง เพื่อนรักประกอบการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้แบบฝึกเสริมทักษะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลสวนความจำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 40 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบฝึกเสริมทักษะ จำนวน 12 ชุด และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกเสริมทักษะที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 85.39/84.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพและมีคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยแบบฝึกเสริมทักษะ สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการสอนด้วยแบบฝึกที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้า และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมา ทำให้ทราบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนเกิดจาก วิธีสอนของครูและสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนคือ แบบฝึกทักษะที่มีเนื้อหาตรงกับความ

สนใจของนักเรียน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้รายงานจึงมุ่งพัฒนาแบบฝึกทักษะที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นทักษะกระบวนการสำหรับใช้ประกอบการสอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ใบความรู้ เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ แบบฝึกการคิดวิเคราะห์ แบบฝึกหัดท้ายบท และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้รายงานได้ศึกษาและนำเนื้อหาจากนิทานพื้นบ้านของจังหวัดอุดรดิษฐ์ จำนวน 6 เรื่อง ใช้เป็นเนื้อหาในการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนต่อไป

